

10

Verzamelwet pensioenen 2017

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten vanwege een aantal wijzigingen van pensioenwetgeving (Verzamelwet pensioenen 2017) (34674).**

De voorzitter:

Ik heet de demissionaire staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hartelijk welkom. Mevrouw Klijnsma, fijn dat u demissionair bij ons bent. Dit was aanvankelijk een hamerstuk, maar als er een schaapje over de dam is, wil iedereen twintig minuten spreken; dat is een oud parlementair spreekwoord. Des te beter. We gaan er eens even goed induiken. Er hebben zich acht sprekers ingeschreven. De eerste is mevrouw Lodders. Zij gaat tien minuten lang het woord tot ons richten. "Ik ben al gehalveerd", zegt zij. Dan prijzen wij onszelf gelukkig. Veel succes met de resterende tien minuten.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw Lodders (VVD):

Voorzitter. Soms schiet wetgeving op bepaalde punten tekort of zijn er tijdens een wetsbehandeling kleine aanpassingen toegezegd. Een verzamelwet geeft dan de mogelijkheid om deze punten op te lossen of toezeggingen in te willigen. Vandaag ligt deze verzamelwet voor de pensioenen voor. De meeste wijzigingsvoorstellen zijn vooral technisch van aard.

De meeste punten opgenomen in de Verzamelwet pensioenen voldoen aan de drie door het kabinet genoemde criteria, namelijk samenhangende onderwerpen, geen omvangrijke en complexe wijzigingen en geen politiek omstreden onderwerpen. Deze punten kunnen dan ook op steun van de VVD rekenen. Een van de grootste bezwaren die mijn fractie had, is naar aanleiding van de schriftelijke ronde weggenomen. Mijn fractie vond het niet wenselijk dat pensioenfondsen niet langer hoefden te communiceren over de feitelijk opgebouwde aanspraak. De nota van wijziging, die onderdeel van deze verzamelwet is en waarmee deze beperking is weggenomen, kan dan ook op onze steun rekenen.

Naast wijzigingen liggen er ook twee toezeggingen naar aanleiding van het debat in de Eerste Kamer voor. Het betreft het uitbreiden van de spreidingstermijn bij de variabele uitkering van vijf naar tien jaar en het verplicht stellen van een raad van toezicht voor ondernemerspensioenfondsen met een belegd vermogen van 1 miljard euro of meer. Over deze beide punten heb ik een aantal vragen. Ik begin met de spreidingstermijn bij de variabele uitkering van vijf naar tien jaar. De staatssecretaris heeft tijdens het debat in de Eerste Kamer toegezegd dat zij bereid is om de spreidingstermijn voor financiële schokken bij een variabele pensioenuitkering te verlengen. Dat wordt nu geregeld via deze verzamelwet. Wat ik niet lees is of en, zo ja, hoe verzekeraars hierover moeten communiceren naar de deelnemers. Kan de staatssecretaris daarop een toelichting geven? De keuze voor de spreidingstermijn is aan de pensioenuit-

voerder. Op welke wijze worden de betrokken deelnemers en gepensioneerden hierbij betrokken?

Het andere punt betreft het verplicht stellen van een raad van toezicht voor ondernemerspensioenfondsen. De staatssecretaris stelt voor om voor ondernemerspensioenfondsen met een belegd vermogen van meer dan 1 miljard euro verplicht te stellen dat zij overgaan naar een raad van toezicht in plaats van dat zij, zoals nu het geval is, een externe visitatiecommissie hebben. Mijn fractie vindt dit geen kleine wijziging. Dit punt hoort dan ook niet thuis bij de behandeling van een verzamelwet. Bijna drie jaar geleden heeft de Kamer de Wet versterking bestuur pensioenfondsen behandeld. Daarmee kregen ondernemerspensioenfondsen de mogelijkheid om het toezicht uit te laten voeren door een interne raad van toezicht of een externe visitatiecommissie. De Wet versterking bestuur pensioenfondsen moet nog geëvalueerd worden en nu stelt de staatssecretaris al deze wijziging voor. Voldoet de visitatiecommissie niet? Hoe moet ik de goede voorbeelden van DNB, De Nederlandsche Bank, over de visitatiecommissie lezen? Ook inhoudelijk zijn er een aantal vragen te stellen. Hoe wordt de grens van 1 miljard euro bepaald en gemeten? Wat zijn de kosten voor de ondernemerspensioenfondsen? Hoe wordt er omgegaan met ondernemerspensioenfondsen die in een fusie zitten of voornemens zijn om te fuseren?

Dit zijn veel vragen. Dat heeft ertoe geleid dat ik een amendement (34674, nr. 8) heb ingediend om deze wijziging uit de verzamelwet te schrappen en te koppelen aan de evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. Van de staatssecretaris hoor ik graag wanneer de evaluatie van deze wet zal plaatsvinden. Het feit dat ik dit punt nu wil schrappen, zegt dus helemaal niets over het standpunt van de VVD over de vraag of dit wel of niet zou moeten, maar wij vinden dat daar een grondig debat aan ten grondslag zou moeten liggen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Mag ik mevrouw Lodders wijzen op de toezegging van staatssecretaris Klijnsma, gedaan op 9 juni 2013? "Ik heb zojuist gezegd dat ik over drie jaar evalueer hoe de visitatiecommissies hebben gefunctioneerd. (...) Heel helder zal zijn dat het wijs is om na die drie jaar, of zo veel eerder als mogelijk is, naar een raad van toezicht over te stappen."

Mevrouw Lodders (VVD):

Zeker. Ik ben ook begonnen met zeggen dat dit voornemen gekoppeld is aan de toezegging die zij gedaan heeft in het debat in de Eerste Kamer. Ik vind echter dat voordat je zo'n wijziging voorstelt, je op zijn minst eerst een evaluatie moet hebben. Aan het schrappen van een visitatiecommissie of het schrappen van een bepaalde vorm van toezicht — nogmaals, het gaat niet om het standpunt van de VVD en over de vraag of we het daarmee eens zijn of niet — moet een grondige evaluatie ten grondslag liggen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Ik kom hier in mijn eigen termijn op terug.

De voorzitter:

Heel spannend. Mijnheer Snels.

De heer **Snels** (GroenLinks):

Hetzelfde geldt voor mij. U verwijst naar de brief van De Nederlandsche Bank. U heeft ook de brief gelezen van De Nederlandsche Bank. De Nederlandsche Bank vindt eigenlijk dat in deze wet geregeld had moeten worden dat ook voor kleinere pensioenfondsen onder de 1 miljard raden van toezicht zouden moeten worden ingesteld.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Zeker. Des te meer een argument om te zeggen: laten we dit niet besluiten bij een verzamelwet. De voorzitter geeft terecht aan dat het in eerste instantie een hamerstuk leek. Dit gaat ergens over. Dit gaat over toezicht op pensioenfondsbesturen. Toezicht moet goed en adequaat geregeld zijn. Ik vind dat als je daarin een wijziging aanbrengt, daar een grondige evaluatie aan ten grondslag moet liggen. De heer Snels stelt een vraag over De Nederlandsche Bank. De Nederlandsche Bank heeft inmiddels ook een rapport uitgebracht waarin de visitatiecommissie heeft getoetst of onderzocht. Er is een aantal heel goede voorbeelden samengebracht in een praktijkboekje. Laten we dat alsjeblieft erbij betrekken, zou ik zeggen.

De heer **Snels** (GroenLinks):

Desondanks vindt De Nederlandsche Bank dat het beter is voor het interne toezicht om raden van toezicht te hebben in plaats van visitatiecommissies. Een toch wat meer politieke vraag aan mevrouw Lodders is de volgende. Hoe kijkt zij hiernaar? Moet die discussie snel gevoerd worden? Moeten we snel tot wetgeving komen om raden van toezicht in te stellen? Of is dit ook het schuiven op de wat langere termijn?

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Wat mij betreft niet. Volgens mij hebben wij met elkaar afgesproken dat de wet binnen drie jaar geëvalueerd zal worden. Om die reden stel ik de vraag aan de staatssecretaris: wanneer wordt die wet geëvalueerd? Wat mij betreft mag die evaluatie met enige spoed en voortvarendheid ter hand genomen worden. Waarom? Omdat ik graag zie wat de effecten zijn. Het verplichten van alle ondernemerspensioenfondsen tot een raad van toezicht kan een uitkomst zijn. Ik zou dan wel willen kijken of dat betekent dat je voor een fonds dat tussen nu en een jaar tijd wil fuseren of liquideren, een overgangsregeling maakt. Ik snap De Nederlandsche Bank en ik vind dat die kritisch moet zijn, maar wij hebben ook het belang van de deelnemer en de gepensioneerde te behartigen in deze Kamer. Dat is in elk geval wel het standpunt van de VVD. Ik wil ook kijken naar dat belang. Ik voel er helemaal niets voor om de gepensioneerden en de deelnemers van een ondernemerspensioenfonds dat binnen een jaar of binnen een bepaalde tijd gaat liquideren op te zadelen met enorm hoge kosten.

In het schriftelijk overleg is door verschillende fracties stilgestaan bij de wet- en regelgeving voor de algemene pensioenfondsen die leidt tot onzekerheid bij vermogensbeheerders met als gevolg dat het afdekken van het renterisico zeer moeizaam gaat voor de algemene pensioenfondsen. Dat is een vrij cryptische en technische zin, maar ik neem aan dat de staatssecretaris zeer wel weet waar het over gaat. De staatssecretaris heeft deze zorg namelijk erkend en het voornemen aangekondigd om de rechtszekerheid te

regelen en een aanpassing van de lagere regelgeving te doen plaatsvinden. Kan de staatssecretaris aangeven wanneer deze het licht gaat zien en is zij bereid om die naar de Kamer te sturen? Wanneer mogen wij die verwachten?

De VVD heeft meerdere keren aandacht gevraagd voor de nettopensioenregeling. Ik heb begrepen dat er veelvuldig overleg is geweest tussen de sector en de ministeries van Sociale Zaken en Financiën. De VVD-fractie vindt het tijd worden voor een oplossing. Ik roep de staatssecretaris dan ook op om samen met haar collega van Financiën tot een oplossing te komen en te beargumenteren waarom die oplossing de juiste is. En ik vraag haar om de Kamer hierover te informeren voordat het algemeen overleg over pensioenonderwerpen wordt gehouden. Ik hoor graag een toezegging. Als die niet komt, overweeg ik op dit punt een motie in te dienen.

Ik kom op mijn laatste punt. Binnen de huidige Pensioenwet kan een pensioenfonds kiezen voor een carve-out. Dat betekent dat je het pensioenvermogen van de groep gepensioneerden overdraagt aan een verzekeraar en het pensioenvermogen van de overige deelnemers achterlaat bij het pensioenfonds. Het doel van zo'n gedeeltelijke overdracht is dat er meer recht kan worden gedaan aan de verschillen in risicodraagvlak van deelnemers én gepensioneerden. Een gepensioneerde wil immers een zo vast mogelijke pensioenuitkering. Bij een verzekeraar heeft een gepensioneerde zicht op die gegarandeerde uitkering, zonder kortingen. Een deelnemer wil echter juist door het beleggingsbeleid zicht op een zo goed mogelijk pensioen. Binnen de huidige Pensioenwet kan een carve-out plaatsvinden, maar er zit een belemmerende factor bij artikel 58 van de Pensioenwet. Is de staatssecretaris hiervan op de hoogte? Hierdoor is de carve-out in de praktijk onaantrekkelijk en misschien ook wel nauwelijks uitvoerbaar. Is de staatssecretaris bereid om bij De Nederlandsche Bank na te vragen wat de ervaringen er daar mee zijn, en de Kamer daarover nog voor de zomer te informeren?

Tot zover, voorzitter. Ik heb mijn spreektijd nóg een keer gehalveerd.

De **voorzitter**:

Complimenten, complimenten, complimenten.

De heer **Van Kent** (SP):

Voorzitter. De SP heeft een aantal technische vragen over deze wet gesteld. Die zijn goed beantwoord. Op twee punten heeft mijn fractie nog wel een aanvullende vraag.

De eerste gaat over het aangekondigde wetsvoorstel over verplichte bedrijfstakpensioenfondsen. Dat zou op 1 mei al zijn ingediend bij de Kamer. Daarna werd gemeld dat dat zou worden uitgesteld. Ik ben benieuwd of de staatssecretaris van plan is om dit wetsvoorstel nog voor de zomer naar de Kamer te sturen, zodat inwerkingtreding per 1 januari 2018 gehaald kan worden.

De tweede vraag gaat over de raad van toezicht bij ondernemingspensioenfondsen. Mevrouw Lodders vroeg daar ook al naar. Dit is aan de verzamelwet toegevoegd en er zou nog een evaluatie komen. Het is mij echter nog niet

helemaal duidelijk wanneer dit aan de Kamer wordt gestuurd.

De staatssecretaris heeft samen met toenmalig minister Donner campagne gevoerd voor het verhogen van de AOW-leeftijd. Daarna was zij verantwoordelijk voor de extreme versnelling van de verhoging van die AOW-leeftijd. Hierdoor zijn veel mensen in de problemen gekomen omdat ze voor voldongen feiten werden geplaatst. Graag grijp ik ook deze gelegenheid aan om met een aantal voorstellen te komen voor het oplossen van die problemen. Want ik spreek veel mensen die wanhopig op zoek zijn naar oplossingen voor het gat in hun inkomen. In afwachting van de verlaging van de AOW-leeftijd naar 65 moet er voor hen een fatsoenlijke regeling komen. Wat de SP betreft moet de overheid, de veroorzaker van dit probleem, dit probleem ook oplossen.

De huidige overbruggingsregeling is hiervoor ongeschikt gebleken. Dat blijkt ook uit onderzoek dat is gedaan naar het gebruik, of liever gezegd het niet gebruiken ervan. Het feit dat die regeling niet wordt gebruikt, blijkt ook uit de cijfers. In 2014 werd ervan uitgegaan dat er voor die overbruggingsregeling 83 miljoen euro nodig zou zijn. Bij de begroting voor 2016 werd er uitgegaan van nog slechts 21 miljoen euro. Toen het jaar 2016 was verstreken, bleek dat er slechts 4 miljoen euro is uitgegeven voor die regeling, dus bijna 80 miljoen minder dan aanvankelijk werd gedacht. Op 2 juni kregen wij een brief van de staatssecretaris waarin zij schrijft dat zij uitbreiding of verbreding van die regeling zowel juridisch als financieel onwenselijk vindt. Maar waar zijn al die miljoenen voor de overbruggingsregeling de afgelopen jaren gebleven? Waarom is het treffen van maatregelen met terugwerkende kracht om de juridische belemmeringen weg te nemen, onwenselijk?

Er is een aantal eenvoudige maatregelen te nemen, zoals het verhogen van de maximale uitkering tot een modaal inkomen. Dat zorgt ervoor dat veel meer mensen die nu buiten de boot vallen wel aanspraak kunnen maken op die regeling. Een ander voorbeeld is het buiten beschouwing laten van het inkomen van de partner. Want laten we eerlijk zijn: dat heeft natuurlijk niets te maken met het financiële nadeel dat iemand ondervindt door de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd.

De overheid is de veroorzaker van het probleem. Daarom moet zij voor de oplossing zorgen. Maar zolang dat nog niet fatsoenlijk geregeld is, zijn mensen wanhopig op zoek naar oplossingen. De SP heeft daarom vandaag samen met de Partij van de Arbeid een amendement ingediend, waarin wordt geregeld dat gepensioneerden die al een AOW-overbruggingsuitkering hebben laten ingaan, de mogelijkheid krijgen om het uitkeringsverloop tussentijds aan te passen. Die mogelijkheid bestond tot 1 juli 2016. Wat ons betreft moet dat structureel mogelijk worden gemaakt. Het gaat nadrukkelijk niet om het in laten gaan van een aanvullend pensioen, maar echt om het tussentijds aanpassen van het uitkeringsverloop, omdat de AOW-leeftijd verhoogd is of omdat mensen er later achter komen dat de regeling daar nog niet op was afgestemd. Ik moet bekennen dat dit niet ideaal is, omdat de mensen die het betreft dat uit hun eigen pensioen betalen. Maar wij zien wel dat het in enkele gevallen nodig kan zijn om financiële problemen te voorkomen.

De staatssecretaris is verantwoordelijk ...

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik zie dat de SP op zoek is naar een oplossing binnen de aanvullende pensioenen. Als je het ook in de overbruggingsregeling doet, krijg je namelijk veel debatten over terugwerkende kracht. Wat mij niet helemaal duidelijk is, ook na lezing van het amendement, is of dit iets eenmaligs is, dat over een paar jaar zijn betekenis verliest. Of heeft dit voor de komende tientallen jaren nog werkingskracht? Ik heb moeite om de exacte impact van dit amendement te overzien. Daarom vraag ik om een nadere toelichting.

De heer Van Kent (SP):

Dank voor deze vraag. Het betreft een aanpassing van de wet. In die zin is het per definitie structureel. Of het feitelijk op de heel lange termijn nog werking zal hebben, valt te bezien. Maar als mensen het uitkeringsverloop in het begin niet goed hebben geregeld of niet of onvoldoende rekening hebben gehouden met een verdere verhoging van de AOW-leeftijd, kan het zijn dat ze dankzij dit amendement ook op de langere termijn het uitkeringsverloop nog kunnen aanpassen.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik probeer te duiden of dit betekent dat er meer druk op het prepensioen komt of niet, of dat dit gevolgen heeft voor de arbeidsparticipatie, of dat dit een budgettaire impact heeft. Ik ga ervan uit dat de staatssecretaris hierop in zal gaan. Ik ben ook op zoek naar de groep spijtoptanten die onder de oude regeling voor 1 juli ervan gebruik had kunnen maken, maar dat abusievelijk niet heeft gedaan. Ik heb goed begrepen dat het amendement van de heren Van Kent en Gijs van Dijk breder strekt.

De heer Van Kent (SP):

Hoe graag wij ook een vorm van vroegpensioen weer zouden willen invoeren, daar ziet het amendement inderdaad niet op. Dit amendement gaat puur en alleen om het aanpassen van het uitkeringsverloop gedurende de uitkering.

De heer Snels (GroenLinks):

Ik heb een beetje dezelfde vraag als de heer Van Weyenberg. Het amendement maakt een structurele regeling mogelijk. Waarom hebben de indieners van het amendement dan niet gekozen voor een nieuwe datum, waardoor je met ingang van 1 juli 2018 een respijtrekking krijgt?

De heer Van Kent (SP):

Ik begrijp de bezwaren niet tegen deze mogelijkheid die in de wet wordt opgenomen. Het is budgetneutraal. De mensen betalen in principe zelf het aanpassen van het verloop van de uitkering. Ik zie geen bezwaar om ook op lange termijn mensen die keuzevrijheid te geven als de uitkering al loopt.

De voorzitter:

U moet wel bij de interruptiemicrofoon gaan staan, mevrouw Ladders.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

U zag mij twijfelen, voorzitter. We hebben het amendement nog niet uitgereikt gekregen. Met uw goedvinden kom ik hier aan het eind van het betoog van de heer Van Kent nog even op terug.

De voorzitter:

Het amendement zit inmiddels in uw in-box.

U continueert, mijnheer Van Kent.

De heer **Van Kent** (SP):

Ik was al aan het eind van mijn betoog gekomen. Ik hoop dat de staatssecretaris in de nadagen van haar staatssecretarisschap bereid is om een aantal zaken rond het AOW-gat, dat echt een groot probleem is voor mensen, recht te zetten.

De voorzitter:

We gaan nu luisteren naar de heer Van Rooijen van de fractie van 50PLUS.

□

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van onze vragen in het verslag, de gegeven verduidelijkingen en de aangebrachte verbeteringen. 50PLUS heeft nog een aantal aandachtspunten voor de verzamelwet die we hier vandaag bespreken.

Het opnemen van een expliciete regeling waarbij pensioenfondsen die willen fuseren of splitsen, daarvan melding moeten maken aan De Nederlandsche Bank en waarbij De Nederlandsche Bank een verbod kan opleggen op basis van prudentiële overwegingen is naar de mening van de regering wenselijk, maar de uitwerking wordt complex genoemd. Het kabinet bekijkt of deze regeling kan worden opgenomen in het aangekondigde wetsvoorstel dat beoogt fusies van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen met tijdelijk afgescheiden vermogen, voorzien van waarborgen en randvoorwaarden mogelijk te maken. Kan de staatssecretaris dit voornemen nader toelichten?

De verlenging van de spreidingstermijn van vijf naar tien jaar voor het verwerken van tegen- en meevallers leidt tot een hoger risico op lager pensioen op hogere leeftijden. Is dat billijk? Hoe zijn voor- en nadelen afgewogen? Ziet de staatssecretaris een mogelijkheid om de nadelen te beperken?

Ik kom bij het nettopensioen. Het kabinet ziet geen reden om het wettelijke kader voor het nettopensioen beter vorm te geven. Waarom stellen wij deelnemersbelang niet meer centraal bij deze afweging? Waarom zouden verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen geen variabele uitkering kunnen aanbieden? Door verwijzing naar de principiële taakafbakeningsbepalingen wordt de discussie in feite op de lange baan geschoven en overgelaten aan een volgend kabinet. Zo komen pensioenfondsen op een achterstand bij het soort regelingen dat zij deelnemers kunnen bieden. De taakafbakeningsbepalingen zijn echter nooit bedoeld om pensioenfondsen op achterstand te zetten bij het soort

regelingen dat zij deelnemers kunnen bieden. De geest van de taakafbakeningsbepalingen is juist dat vrijwillige regelingen die worden uitgevoerd door pensioenfondsen voldoende solidariteitskenmerken met zich brengen. Ik verwijs naar de gewijzigde motie-Van Rooijen c.s. op stuk nr. 34255, letter N, ingediend in de Eerste Kamer op 14 juni 2016. Daarin wordt de regering verzocht te onderzoeken op welke manier alle pensioenfondsen hun deelnemers een variabele uitkering kunnen bieden en dit onderzoek tijdig af te ronden.

De voorzitter:

De heer Van Dijk wil nog even die nummers goed hebben.

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

Het ging nogal snel. De heer Van Rooijen ging in op de hersteltermijn en het verlengen daarvan. Dat zou nadelig zijn voor ouderen. Mijn beeld is echter dat het verlengen van de hersteltermijn juist de nodige rust heeft gebracht toen het gevaar dreigde van mogelijke kortingen. We hebben toen in de Kamer besloten om dat af te wenden door juist de hersteltermijnen te verlengen. Dat heeft toch juist rust gegeven voor de pensioenfondsen en dus ook voor de deelnemers?

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Dat is juist. Op zichzelf steunen wij de regeling, maar zoals de staatssecretaris in de nota naar aanleiding van het verslag aangeeft, zitten er ook nadelen en risico's aan. Daar willen wij slechts op wijzen. Natuurlijk ondersteunen wij die tien jaar.

Ik was volgens mij gebleven bij het op de lange baan schuiven van dit vraagstuk; het wordt overgelaten aan het volgende kabinet. Zo komen pensioenfondsen op een achterstand bij het soort regelingen dat ze de deelnemers kunnen bieden. De taakafbakeningsbepalingen zijn echter nooit bedoeld om pensioenfondsen op achterstand te zetten bij het soort regelingen dat ze deelnemers kunnen bieden. De geest van de bepaling is juist ... Ik heb dat al gezegd. Ik verwijs naar de motie. Ik was al een heel stuk verder; collega Van Dijk heeft me even op een ander spoor gezet.

Ik citeerde de motie van de Eerste Kamer. Dat uitgangspunt lijkt ons op zichzelf prima verenigbaar met het uitvoeren van een variabele uitkering, concreet de collectieve variant van de Wet verbeterde premieregeling. Kan de staatssecretaris hierop ingaan? Vrijwillige regelingen bij pensioenfondsen moeten inderdaad, zoals de staatssecretaris stelt, solidariteitskenmerken hebben. Maar is dat dan zonder meer onmogelijk bij een variabele uitkering? Niets doen aan een wettelijke kader betekent een verslechtering van de positie van pensioenfondsen en daarmee van de belangen van hun deelnemers. De deelnemer kan immers gebaat zijn bij de variabele uitkering. Bovendien is niets doen onverenigbaar met de wens dat nettopensioen door alle partijen adequaat uitgevoerd moet kunnen worden in de tweede pijler. Pensioenfondsen moeten in staat worden gesteld om hun hele populatie een fatsoenlijk pensioen aan te bieden.

Dan nog een opmerking over de taakafbakening. Er gebeurt weinig omdat het kabinet het standpunt inneemt dat het mogelijk maken van de variabele uitkering bij verplicht gestelde bedrijfspensioenfondsen leidt tot aantasting van

die taakafbakening. Kan de staatssecretaris ons uitleggen wat er dan precies mis zou gaan in die taakafbakening? Het woord zelf schrikt blijkbaar een hoop mensen af en werkt in zichzelf blijkbaar goed, maar kan de staatssecretaris nu eens één slag dieper graven in de argumentatie? De taakafbakening lijkt een soort stopteken, waardoor de discussie op de lange baan wordt geschoven. Er is echter ook nog zoiets als een deelnemersbelang. Graag een grondige beschouwing.

Het kabinet is niet van zins mensen in staat te stellen om een lopende AOW- overbruggingsuitkering aan te passen als de AOW-leeftijd opnieuw verder stijgt. Veel mensen die in 2016 wellicht een aanpassing wilden maar dit niet tijdig deden, kunnen nu niets meer doen. De wettelijke mogelijkheid om de uitkering aan te passen, is per 1 juli 2016 vervalten. Waarom voor deze groep mensen geen structurele mogelijkheid om de AOW-overbruggingsuitkering aan te passen? Het werd eerder al genoemd. Weliswaar wordt stijging van de AOW-leeftijd jaren van tevoren aangekondigd, quod non, maar vervroeging van de pensioenleeftijd met meer dan vijf jaar komt toch ook regelmatig voor. Dus ook met het gegeven dat verdere stijgingen van de AOW-leeftijd jaren van tevoren worden aangekondigd, blijft het volgens 50PLUS wenselijk dat mensen in staat worden gesteld om hun uitkeringen aan te passen als er een AOW-gat dreigt. Waarom worden pensioenfondsen niet in staat gesteld om inkomensgaten te repareren die voortvloeien uit gewijzigd overheidsbeleid? Het kost de overheid niets. Kortom, wij vragen wat de rechtvaardiging is van de eenmalige mogelijkheid voor aanpassing van het overbruggingspensioen. Graag de visie van de staatssecretaris.

Ik kom bij de bescherming van persoonsgegevens. De ongelijke behandeling van pensioenfondsen ten opzichte van verzekeraars en PPI's op dit punt wordt door de staatssecretaris gemotiveerd door te stellen dat er bij pensioenfondsen geen sprake is van een markt. Immers, er is een verplichtstelling. Hierdoor zou het gerechtvaardigd zijn, pensioenfondsen uit te sluiten van de uitzondering op de terugmeldplicht die PPI's en verzekeraars, die immers in een markt opereren, wel hebben. Pensioenfondsen zijn inderdaad geen commerciële uitvoerders, maar vanuit het deelnemersperspectief is het vreemd dat wat bescherming van persoonsgegevens betreft, er verschil wordt gemaakt tussen PPI's/verzekeraars en pensioenfondsen. Loopt een pensioenfonds dan geen of minder reputatierisico door de terugmeldplicht? Hoe is dat hard te maken? Is het niet logischer om de uitzondering van de terugmeldplicht aan de deelnemer, die in artikel 34, lid 11 staat, ofwel op iedereen ofwel op niemand van toepassing te laten zijn? Ik krijg graag een grondige nadere onderbouwing.

Ik kom bij de meetmomenten voor de beleidsdekkingsgraad. Het wetsvoorstel maakt duidelijk dat het bij de herstelmaatregel van artikel 140 van de Pensioenwet en artikel 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling gaat om zes meetmomenten, waardoor sprake is van een meting over een tussenliggende periode van in totaal vijf jaar, zoals ook werd beoogd bij de invoering van het nieuwe financiële toetsingskader, het nieuwe ftk, per 1 januari 2015. Artikel 140 van de Pensioenwet bepaalt dat als de beleggingsdekkingsgraad gedurende vijf opeenvolgende jaren onder het minimaal vereiste vermogen ligt, een maatregel moet worden genomen waardoor de beleidsdekkingsgraad van een fonds direct — ik zeg: direct — wordt hersteld.

50PLUS noemt dat het zwaard van Damocles dat boven de pensioenen van werkenden en pensioneerden hangt. Ik citeer De Nederlandsche Bank: "Hoewel uit de huidige herstelplannen blijkt dat er nauwelijks pensioenfondsen zijn die de pensioenen op de korte termijn moeten korten, moeten sommige pensioenfondsen mogelijk op de langere termijn de pensioenen korten. Dat komt omdat de wet een grens stelt aan hoe lang een pensioenfonds onder de minimale dekkingsgraad van 104,2% mag zitten. Pensioenfondsen die vijf jaren lang onder die grens blijven, zullen de pensioenen moeten korten." Het gaat dan om pensioenfondsen die daar vijf jaar lang onafgebroken onder zitten.

De Nederlandsche Bank vervolgt in het bulletin van 18 mei: "Pensioenfondsen die sinds 2015 of 2016 een lagere dekkingsgraad hebben dan 104,2% kunnen hier in 2020 of 2021 mee te maken krijgen. Op basis van de stand van de dekkingsgraden eind 2016 kan deze wettelijke maatregel betekenen dat in 2020 bijna 2 miljoen pensioenen bij 11 fondsen gekort moeten worden en in 2021 bijna 8 miljoen pensioenen bij 45 fondsen. Deze korting kan in sommige gevallen aanzienlijk zijn. Als een pensioenfonds bijvoorbeeld op het laatste meetmoment een dekkingsgraad heeft van 100%, dan moeten de pensioenen worden gekort met ongeveer 4%. Dit is een onvoorwaardelijke korting." Dat is dus het verschil tussen 104% en 100%.

Ziehier de gevolgen van het ftk van 2015. Ik gebruikte hier eerder in de Eerste Kamer al de woorden "financiële toekomst kapot" voor. Zoals ik al aangaf, heb ik niet geciteerd uit eigen werk, maar uit het bulletin van De Nederlandsche Bank van 18 mei 2017. Ik krijg graag een reactie van de staatssecretaris op dat zwaard van Damocles.

50PLUS zegt: staatssecretaris en collega's, blijf niet op uw handen zitten; denk niet dat het wel zal overwaaien of wel zal loslopen, maar voorkom kortingen die materieel ook niet nodig zijn.

Het is goed dat het kabinet inziet dat de huidige wetgeving rechtsonzekerheid oplevert voor algemene pensioenfondsen en banken als tegenpartijen bij het aangaan van onder andere derivatentransacties ter afdekking van het renterisico. De staatssecretaris zegt toe om de rechtszekerheid te regelen via lagere regelgeving. Kan dat nog bij deze verzamelmwet voor deze zomer? Hoe komt deze regeling eruit te zien? Nu is er onvoldoende duidelijkheid.

We hebben een amendement ingediend met betrekking tot flankerend beleid bij de afschaffing van de visitatiecommissie bij grote ondernemingspensioenfondsen. Het wetsvoorstel verplicht de instelling van een raad van toezicht voor ondernemingspensioenfondsen met een belegd vermogen van meer dan 1 miljard euro. Dat is op zich verstandig. Het is ook positief dat in de nota van wijziging is geregeld dat er door middel van verschillende meetmomenten meer rekening wordt gehouden met schommelingen in het vermogen. Toch is een nadere verduidelijking en aanpassing van de regeling gewenst. Ik maak nog een enkele opmerking daarover.

Waarom worden liquiderende pensioenfondsen niet ontzien bij de verplichting tot instelling van een raad van toezicht? Volgens de staatssecretaris kunnen liquidatieprocessen lang duren. Dat is op zichzelf een argument, maar multi-ondernemingspensioenfondsen zullen wettelijk al per 2020

niet meer bestaan. Het ligt daarom voor de hand om die fondsen uit te zonderen van de verplichte instelling van een raad van toezicht. Waarom wordt er niet ook een uitzondering gemaakt voor liquiderende pensioenfondsen met een resterende tijdshorizon van drie tot vijf jaar? Dit alles rechtvaardigt wettelijke aanpassing en verduidelijking.

Wat betreft de verplichting om slechts een halfjaar na inwerkingtreding van de wet een raad van toezicht in te stellen, vinden wij die termijn krap, zeker gelet op de aan de Eerste Kamer toegezegde voorafgaande evaluatie van de visitatiecommissies. Ik verwijs in dit verband naar het stenogram van de behandeling van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in de Eerste Kamer op 9 juli 2013. De staatssecretaris slaat die evaluatie in zekere zin over. Dan is het kort door de bocht om te stellen dat de ondernemingspensioenfondsen voldoende tijd hebben gehad om zich voor te bereiden. Een implementatietermijn van een jaar om functieprofielen op te stellen en goede mensen te zoeken voor de raad van toezicht, is verdedigbaar en wordt bepleit.

Overigens blijft 50PLUS van mening dat pensioenen van huidige en toekomstige generaties geïndexeerd kunnen en moeten worden.

Mevrouw Lodders (VVD):

Over het punt voor de laatste zin heb ik een vraag. De heer Van Rooijen stelde terecht een heel aantal vragen. Ik heb het door hem ingediende amendement gelezen. Volgens mij geeft dat geen antwoord op al zijn vragen. Is de heer Van Rooijen het met mij eens dat het zorgvuldiger zou zijn geweest om de evaluatie van de visitatiecommissie eerst te voltooien alvorens we tot deze wetswijziging overgaan?

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Dat zou inderdaad de voorkeur hebben verdiend, maar nu dat niet is gebeurd, staan wij voor de vraag hoe wij nu met die raad van toezicht omgaan.

Mevrouw Lodders (VVD):

Dat is natuurlijk zeer de vraag, want als wij als Kamer de staatssecretaris ertoe oproepen om de evaluatie met gezwinde spoed uit te voeren, moet het niet zo heel moeilijk zijn om voor het eind van dit jaar alsnog met een voorstel naar de Kamer te komen om de wet te wijzigen. Dan doen we dit op basis van een grondige evaluatie en dan hebben we ook een antwoord op de vragen die door de heer Van Rooijen maar zeker ook door mij in de eerste termijn zijn gesteld.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

We praten nu over bijna vier jaar geleden, toen dit in de Eerste Kamer aan de orde was. De staatssecretaris zou binnen maximaal drie jaar over de brug komen. Nu dat niet is gebeurd, zeggen wij: handel dan in de nieuwe omstandigheid. Maar ik ben met u van mening dat we de staatssecretaris nog kunnen vragen of en op welke termijn die evaluatie alsnog zou kunnen plaatsvinden, want ik ben het met u eens dat die evaluatie had moeten plaatsvinden. Als die er nu nog niet is, is de vraag wat dan wijs is.

□

De heer Gijs van Dijk (PvdA):

Voorzitter. Het doet mij genoegen dat op de publieke tribune een hoop toekomstige pensioendeelnemers zitten, want het is ook voor de jongere generatie van belang dat wij goed blijven omgaan met onze pensioenen, zodat ook jonge mensen weten dat zij in de toekomst een goed pensioen, een goede oude dag en een goed AOW zullen krijgen.

Vandaag ligt de verzamelwet voor. Een hoop debatten zijn in de commissie al gevoerd. Voor het overgrote deel van de verzamelwet spreken wij als PvdA dus onze steun uit. Ik zal straks het door ons samen met de SP ingediende amendement toelichten over de mensen die tussen wal en schip dreigen te vallen, maar ik wil van deze gelegenheid gebruikmaken om ook even vooruit te kijken. In deze verzamelwet staan namelijk een aantal hoognodige technische aanpassingen. Dat is goed, maar we weten dat het debat over pensioenen het komende jaar — hopelijk niet de komende jaren — weer volop zal losbarsten. Ik denk dat dat van belang is, want mensen hebben zekerheid nodig om vooruit te kunnen komen in het leven. Zonder vaste grond onder de voeten is het lastig springen. Dat betekent zekerheid over werk, inkomen en bescherming als je ziek bent en ook de zekerheid dat je van een goede oude dag kunt genieten met een goede AOW en een goed aanvullend pensioen.

Toch zien we de onzekerheid en de zorgen toenemen, ook op het gebied van pensioenen. De zekerheid die wij met elkaar jarenlang beloofden, blijkt op het punt van pensioenen heel onzeker. Er is een soort schijnzekerheid voorgespiegeld waaraan niet wordt voldaan. Die harde garanties uit het verleden blijken namelijk weinig waard in een wereld met inflatie en zorgen ervoor dat pensioenfondsen enorm rentegevoelig zijn. Mensen verwachten een gegarandeerd pensioen maar krijgen dat niet. Al jarenlang vindt er geen indexatie plaats en mogelijk wordt er gekort. Gelukkig hebben we dit laatste afgewend met onder andere de ftk-aanpassingen. Maar de discussie is nog steeds levend. Ouderen maken zich zorgen, maar ook jonge mensen vragen zich af of de betaalde premie uiteindelijk zal leiden tot een goed pensioen.

De voorzitter:

Er is een vraag van de heer De Jong.

De heer De Jong (PVV):

Ik vind dit betoog van de Partij van de Arbeid toch wel wat verwonderlijk. Waarom? Het is toch immers de Partij van de Arbeid die in de afgelopen jaren aan de knoppen heeft gezeten? Het zou mooi zijn om ook tegen al die toekomstige pensioengerechtigden te zeggen: wij waren verantwoordelijk voor al die zaken die voor onzekerheid hebben gezorgd. Het was toch de Partij van de Arbeid die de onzekerheid heeft veroorzaakt waarmee pensioenfondsen nu zitten? Ik noem bijvoorbeeld de dekkingsgraad, waardoor pensioenfondsen op papier minder rijk zijn dan ze in werkelijkheid zijn. Juist door die papieren werkelijkheid kan er worden gekort. Dat komt toch door de Partij van de Arbeid?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

De heer De Jong wijst op de afgelopen jaren. Ik denk dat juist de Partij van de Arbeid in de afgelopen jaren voor de nodige aanpassingen op het gebied van de pensioenen heeft gezorgd om meer ruimte te geven aan de pensioenfondsen. Daardoor zijn kortingen afgewend. Indexatie heeft nog steeds niet kunnen plaatsvinden, wat ook de zorg van de Partij van de Arbeid is. Maar dat vraagt een ander debat. In de afgelopen jaren hebben we ondanks de financiële crisis de nodige maatregelen weten te nemen, waardoor de pensioenfondsen het hoofd boven water wisten te houden. Mijn pleidooi nu is: we moeten ook vooruitkijken en kijken naar een stelsel dat meer gericht is op indexatie, waarmee geen harde garanties meer kunnen worden gegeven maar dat wel zal leiden tot een beter pensioen voor alle generaties, voor zowel de ouderen als de jongeren.

De heer **De Jong** (PVV):

Natuurlijk kijk ik terug naar de afgelopen jaren. Vanochtend zei de heer Asscher in een debat: u moet me nu niet gaan aanspreken op hetgeen ik in het verleden heb gedaan, want we leven in het nu. Nu hoor ik een andere vertegenwoordiger van de Partij van de Arbeid zeggen: u kijkt naar het verleden, maar we zijn in het nu en moeten kijken naar de toekomst. Dat is allemaal prima, maar het is de Partij van de Arbeid geweest die ervoor heeft gezorgd dat we in de ellende zitten waar we nu in zitten. Hier en daar een verbeterinkje aanbrengen? De Partij van de Arbeid heeft ervoor gezorgd dat de pensioengerechtigden meer dan ooit in de penarie zitten en dat het vertrouwen in het pensioenstelsel nog nooit zo laag is geweest als op dit moment. Hoe kijkt de heer Van Dijk zelf terug naar die tijd? Zijn er zaken waarvan hij zegt: oké, dat had ik beter niet kunnen doen?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

Juist in de afgelopen jaren zijn er noodzakelijke maatregelen genomen, met aanpassing van het pensioenstelsel, van het wettelijke kader, waardoor pensioenfondsen meer ruimte hebben gekregen om mogelijke klappen in meerdere jaren op te vangen. Een groot deel van de Kamer heeft hier ook voor gestemd. Als we dat niet hadden gedaan, dan hadden we waarschijnlijk met kortingen gezeten. Je kunt nooit garanderen dat er niet wordt gekort of dat wordt geïndexeerd. Die garanties bestaan niet meer. Er zijn in de afgelopen jaren echter wel aanpassingen doorgevoerd waardoor pensioenfondsen meer ruimte hebben gekregen en ze de deelnemers beter hebben kunnen beschermen. Dus in die zin zeg ik, terugkijkend naar de afgelopen tijd: het was noodzakelijk dat dat is gebeurd. Tegelijkertijd vindt de Partij van de Arbeid dat we nu ook vooruit moeten kijken om te bezien hoe we het stelsel zo gaan vormgeven dat ook jonge mensen weten dat er ook voor hen over 40 of 50 jaar een gezond pensioen is.

De **voorzitter**:

De heer De Jong, kort en afrendend.

De heer **De Jong** (PVV):

Ja, ik rond af. Volgende week hebben we een debat waarin dieper wordt ingegaan op de pensioenonderwerpen. Ik zal de Partij van de Arbeid dan een vraag stellen over de rekenrente, waarmee pensioenfondsen moeten rekenen en

waardoor ze er minder rijk op staan dan ze in werkelijkheid zijn en waardoor ze wellicht moeten gaan korten. Ik zal haar dan vragen of ze het met de PVV eens is dat het op die manier niet kan en vragen om te verzekeren dat de kortingen niet hoeven plaats te vinden. Kan de Partij van de Arbeid op dat punt dan alstublieft wel meegaan met de PVV?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

Je kunt nu niet zomaar de rekenrente verhogen in dit stelsel, zoals de PVV wellicht voorstelt, evenals misschien ook 50PLUS. Dat gaat niet. Dat vraagt echt om een fundamenteel debat over een nieuw stelsel. Onze partij, en hopelijk ook de hele Kamer, staat ervoor dat we dat debat in de nieuwe periode — we zitten nu aan het eind van een periode — snel gaan voeren. Dat heeft wat mij betreft ook alles te maken met het terugkrijgen van het vertrouwen bij de deelnemers, zodat ze het gevoel hebben dat ze meer zicht en grip op hun pensioen hebben. Tegelijkertijd doen we dat wat de Partij van de Arbeid betreft in een stelsel waarin we het samen blijven doen. Iedere keer blijkt weer dat het het individu het meest oplevert als je samen deelt.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Misschien kan collega Van Dijk reageren op het citaat van De Nederlandsche Bank dat ik noemde. De Nederlandsche Bank gaf een grote waarschuwing dat in 2020 en 2021 onvoorwaardelijke, grote kortingen kunnen plaatsvinden. Is het dus niet hoog tijd om doeltreffende maatregelen te nemen, te meer daar de heer Van Dijk en ik weten dat een nieuw pensioenstelsel hier eigenlijk los van staat en zeker niet in 2020 en 2021 kracht van wet heeft?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

De heer Van Rooijen wijst terecht op de noodzaak van een debat over een nieuw stelsel. We moeten dat niet eindeloos voor ons uit schuiven, maar zo snel mogelijk voeren. Het is waar dat het huidige stelsel piept en kraakt. We kunnen niet in de toekomst kijken en we kunnen de financiële bewegingen op de markt niet voorspellen, maar de kans bestaat dat het huidige stelsel tegen een muur op loopt. Daarom is het ook mijn pleidooi om dat toekomstdebat zo snel mogelijk met elkaar te voeren.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Dat was mijn vraag niet. Mijn vraag staat los van de vraag of en wanneer er een nieuw stelsel komt, want dat zal zeker nog een jaar of vier duren. In de tussentijd zitten de automatische piloot van het ftk en de regeling van De Nederlandsche Bank erop. Als we vijf jaar opeenvolgend onder de 104,2% zijn — dat is nu al twee jaar het geval en dat kan bij een lage rente gemakkelijk vijf jaar worden — komen er onvoorwaardelijke, grote kortingen. Als de dekkingsgraad bijvoorbeeld maar 90% is, komt er een korting van 14%, onvoorwaardelijk. Dat moeten we niet willen. Wil de heer Van Dijk met ons meedenken over de vraag hoe we dat kunnen voorkomen?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

De heer Van Rooijen wijst terecht op de lage rente en de gevaren daarvan voor het huidige stelsel. Voor zover wij

daar vanuit Den Haag de mogelijkheid toe hebben, is de Partij van de Arbeid altijd bereid om mee te denken over hoe we dat kunnen voorkomen, zodat pensioenfondsen de ruimte krijgen om zo goed mogelijk om te gaan met deze ongeloflijk lastige financiële situatie. Ik wil dus graag meedenken.

Ik kijk even vooruit. Er werd terecht gewezen op het bredere debat over pensioenen dat we volgende week hebben. Daar zullen we hopelijk ook verder het debat voeren over de vraag waar het met het stelsel naartoe moet. Hoe krijgen we het nodige vertrouwen in de pensioenen weer terug?

Ik sluit af met het amendement op stuk nr. 11 dat Van Kent en ik hebben ingediend en het debat dat hierover net plaatsvond. Ik zal het even heel precies zeggen: dit amendement beoogt de huidige groep "spijtoptanten", die eerder niet het besluit heeft genomen om de uitkering aan te passen, omdat ze het AOW-gat niet hadden voorzien, toe te staan de uitkering nog een keer aan te passen. Dat is het eerste punt. Het tweede punt is dat de mogelijkheid bestaat dat de AOW-leeftijd weer zal stijgen en dat de situatie zich zal voordoen dat een groep mensen al wel met pensioen gaat, maar nog geen AOW krijgt. Dan hebben we deze regeling opnieuw nodig. Dat is de verklaring voor het structurele karakter ervan. Het amendement is niet bedoeld als een incentive om eerder te stoppen, de arbeidsmarktparticipatie tegen te gaan of wat dan ook. Dat is een ander debat. Ik voer dat debat ook graag, want dat gaat over dingen die misschien ook noodzakelijk zijn, zoals een flexibele AOW, en over mensen die het zwaar hebben en eerder willen stoppen met werken. Dat debat gaat echter veel verder dan dit amendement. Dit amendement heeft de huidige groep spijtoptanten op het oog en de nieuwe groep die mogelijk ontstaat als de AOW-leeftijd weer verhoogd wordt.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

De heer Van Dijk zegt over het amendement dat het mogelijk ook voor een nieuwe groep is. Maar daarmee wordt het toch structureel gemaakt in de wet?

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

Het is wat dat betreft een structurele regeling. Maar die is puur bedoeld voor het geval dat we weer met zo'n groep zitten die de uitkering niet meer kan aanpassen, maar wel een AOW-gat heeft. Er was net even een debat over de mogelijkheid om eerder pensioen op te nemen en dan ondertussen ook de hoogte daarvan aan te passen. Dat is dus niet de bedoeling van het amendement. Het gaat alleen om de groep spijtoptanten en een mogelijke toekomstige groep. Als het allemaal gelijk oploopt, is het waarschijnlijk een uitstervende regeling. Want op een gegeven moment is die groep dan klaar. Maar ik hoor ook graag van de staatssecretaris hoe zij dit amendement duidt.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Die laatste opmerking is heel verstandig. Ik hoor ook graag de mening van de staatssecretaris over het amendement en dan met name met betrekking tot de tweede groep. De eerste groep kan ik plaatsen, maar ik heb de indruk dat het door de tweede groep een structureel gegeven wordt dat in de wet wordt verankerd. Daarmee kan het voor een gro-

tere groep wel degelijk een prikkel zijn om eerder met pensioen te gaan. Ik vraag via u, voorzitter, een reactie van de staatssecretaris op dit amendement.

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):

Ik sluit af. Dat is ook mijn vraag aan de staatssecretaris. Het amendement is gericht op de huidige groep spijtoptanten en op mogelijk toekomstige groepen die met een AOW-gat te maken krijgen. Wij willen de mogelijkheid scheppen om de uitkering tussentijds een keer aan te passen.

□

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Voorzitter. De heer Van Dijk zei het al: dit debat over de Verzamelwet pensioenen is een soort tussendoortje op weg naar het hoofdgerecht: een echt nieuw pensioenstelsel. Dat is een stelsel waarin de wens van individuele pensioenspaarders, jong en oud, centraal staat. Wij moeten ervoor zorgen dat wij de huidige schijnzekerheid uit het stelsel halen. Daardoor neemt de kans op een goed pensioen toe en doen wij iets aan de onvrede bij zowel gepensioneerden als heel veel jongeren die zich afvragen waarvoor zij in hemelsnaam premie betalen. Een stelsel dat meer ruimte biedt voor maatwerk. En ja, een stelsel waarin wij wel samen blijven beleggen, want wij willen niet miljoenen Nederlanders met hun pensioenspaarpot in hun eentje naar de beurs laten gaan.

Dat is voor de toekomst. Nu ligt een verzamelwet voor met een groot aantal verschillende onderwerpen. Ik excuseer mij bij voorbaat voor het hoge hak-op-de-takgehalte van de punten die ik vandaag wil inbrengen.

Het eerste punt heeft betrekking op het nettopensioen. Daarover is in het verslag al uitgebreid heen en weer geschreven tussen de Kamer en de staatssecretaris. Wij kregen echter een brief van de Stichting van de Arbeid die een nieuw licht op de zaak werpt. De Stichting van de Arbeid heeft een praktische oplossing bedacht voor het probleem van het nettopensioen. In de voorgestelde oplossing kunnen deelnemers met een nettopensioen dat inkopen op de feitelijke dekkingsgraad met een ondergrens van 100% en een bovengrens van het vereiste eigen vermogen. Volgens de Stichting van de Arbeid kan dit bij een ministeriële regeling worden geregeld. Ik krijg vandaag graag de toezegging dat de staatssecretaris met een oplossing komt en dat wij die in een brief krijgen voorgelegd voor het algemeen overleg dat volgende week wordt gehouden, zoals ook mevrouw Lodders vroeg. De stichting heeft blijkbaar een werkbare oplossing. Als de staatssecretaris dat niet zo ziet, hoor ik dat graag. Als zij andere oplossingen heeft, hoor ik die ook graag. Volgens mij moeten wij volgende week wel spijkers met koppen slaan.

Het tweede punt heeft betrekking op het partnerpensioen. Nog steeds gaan pensioenfondsen verschillend om met de vraag wie zij als partner van hun pensioenspaarder willen accepteren. Nog te vaak doen zij dat alleen als er sprake is van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap; alleen dan kun je een partnerpensioen krijgen. Daardoor ontstaat regelmatig een vreemde situatie. Theoretisch gesproken komt het erop neer dat mijn vrouw door mijn pensioenfonds wel als mijn partner wordt gezien, terwijl ik door het pensioenfonds van mijn vrouw niet als haar partner word gezien.

Dit is echt niet uit te leggen. Ik ben hier nu al twee jaar mee bezig. Er lag een aanbeveling van de Stichting van de Arbeid aan de pensioenfondsen om te stoppen met die verschillen. Ja, zij gaan daarover, maar mensen begrijpen het niet. Soms worden zij na het overlijden van hun partner met heel nare verrassingen geconfronteerd.

Naar aanleiding van schriftelijke vragen die ik heb gesteld, hebben wij cijfers ontvangen waaruit blijkt dat het aantal deelnemers dat te maken heeft met deze verschillende beoordeling door verschillende pensioenfondsen weliswaar bij minder pensioenfondsen voorkomt, maar dat er meer pensioendeelnemers last van hebben. Daarom vraag ik aan de staatssecretaris wanneer dit wordt opgelost. Ik heb de indruk dat wij hier maar in herhaling vervallen. Het gaat wat mij betreft niet snel genoeg de goede kant op. Wat doet de staatssecretaris in het overleg met de sociale partners? Ik realiseer me dat zij over de pensioenregelingen gaan, maar ik kan dit niet uitleggen aan mensen.

Het andere punt dat ik ook niet kan uitleggen, is de diversiteit in pensioenfondsbesturen, bijvoorbeeld jonge werkenden in pensioenfondsbesturen. Iedereen hier kent waarschijnlijk de film *Groundhog Day*, waarbij elke ochtend de dag daarvoor opnieuw begint. Dat gevoel heb ik inmiddels in het debat over de diversiteit van pensioenfondsbesturen. Het lijkt elke keer of we een herhaling hebben van het debat van het jaar daarvoor. Ik zit nu vier jaar in de Kamer en elke keer blijkt dat het helaas, ondanks alle grote inspanningen, toch maar niet wil opschieten.

Ik had hierover een motie aan de Kamer voorgelegd die ook door de Kamer is aangenomen, waarin de staatssecretaris wordt gevraagd om hierover nog eens indringend in gesprek te gaan met de pensioensector en voor 1 mei 2017 te rapporteren. Het kan mij ontgaan zijn, maar ik heb die rapportage nog niet gezien. Hoe staat het hiermee, zo vraag ik de staatssecretaris. En ik zeg er maar eerlijk bij dat het juist belangrijk is voor het draagvlak van pensioenfondsen dat deelnemers evenwichtig vertegenwoordigd zijn, omdat mensen die werken vaak verplicht eraan moeten deelnemen. Mijn fractie heeft samen met de VVD-fractie ooit een initiatiefwet ingediend — ik zie de heer Van Rooijen van de 50PLUS-fractie knikken — om te zorgen dat ook gepensioneerden in besturen een plek krijgen, maar dit punt van diversiteit raakt ook vrouwen en jongeren en ik vind het gewoon te langzaam gaan. Graag hoor ik van de staatssecretaris wat er met de motie is gedaan en wat met name de pensioensector gaat doen. Anders zie ik het al voor me: volgend jaar staan wij hier weer en constateren we dat er heel hard is gewerkt, maar dat het helaas niet is gelukt.

Dat brengt mij bij de herstelplannen van de pensioenfondsen. Ik had al aangekondigd dat ik wat van de hak op de tak zou springen vandaag. Uit cijfers van toezichthouder De Nederlandsche Bank blijkt dat er in de herstelplannen toch vaak wordt uitgegaan van forse overrendementen, maar dat die overrendementen helaas in de praktijk tot nu toe niet worden gehaald. Er lijkt daardoor een gat te ontstaan tussen het tijdspad van herstel zoals dat in de herstelplannen stond, en het herstel zoals dat nu daadwerkelijk de afgelopen twee jaar plaatsheeft. Dat vind ik verontrustend, want dan zou het zomaar kunnen zijn dat we ons rijk rekenen, dat het straks tegenvalt en we de rekening doorschuiven naar de mensen in de leeftijdscategorie die nu in grote meerderheid op de publieke tribune zit. Dat zou ik niet op mijn geweten willen hebben en ik neem aan dat de staats-

secretaris dat ook niet wil. Hoe staat het hiermee? En hoe houden we op dit punt eigenlijk de vinger aan de pols, want het is mooi dat je met rendementen mag rekenen, maar als het tegenvalt kan deze uitkomst niet de bedoeling zijn. Veel deelnemers willen ook graag die herstelplannen van hun pensioenfondsen kunnen inzien. Ik krijg veel vragen over de openbaarheid van die herstelplannen, bijvoorbeeld om jaar op jaar te kunnen vergelijken of het herstel ook optreedt. Sommige pensioenfondsen weigeren om deze plannen aan hun deelnemers te verstrekken. Hoe vindt de staatssecretaris dat pensioenfondsen op zo'n verzoek zouden moeten reageren? Kan de staatssecretaris precies toelichten wat er nu wordt bedoeld in artikel 46a, lid 2 van de Pensioenwet, waarin het gaat over de rechten van deelnemers op openbaarheid?

De heer Van Rooijen (50PLUS):

De komende weken en maanden zullen we nog spreken over de rendementen van pensioenfondsen. Ik wil er hier alleen op wijzen dat alleen in 2008 tijdens de grote crisis en in 2015 de rendementen laag tot negatief waren, als ik mij goed herinner. In 2008 waren de rendementen negatief en in 2015 praktisch nul. In 2016 en in het eerste deel van 2017 waren de rendementen extreem hoog en dat waren ze overigens ook tussen 2009 en 2014, tijdens de crisis. Als je het gemiddelde van die hele periode neemt, kom je nog steeds op een percentage royaal boven de 5 en dat is ver boven de risicovrije rente. Misschien kan de heer Van Weyenberg daar even op reageren. Ik weet dat De Nederlandsche Bank vindt dat de rendementen te laag zijn, maar dat is absoluut in strijd met de genoemde feiten.

De heer Van Weyenberg (D66):

Een paar punten. Allereerst staan de pensioenfondsen er gewoon niet goed voor. We kunnen daar een heel debat over voeren, maar dat lijkt me de realiteit. Ten tweede: de zaken die ervoor zorgden dat de aandelen in portefeuilles, met name de obligaties, meer waard werden, waren het gevolg van een dalende rente waardoor ook de verplichtingen toenamen. Het saldo van die twee ontwikkelingen was dat de fondsen toch niet herstelden, ondanks het feit dat de obligaties meer waard werden. Als je gewoon de verwachting in de dekkingsgraadontwikkeling bekijkt, zoals die in de herstelplannen stond en zoals die nu optreedt, dan hadden we eind 2016 volgens de herstelplannen in 2015 weer op 107% of 108% moeten zitten. Dat was helaas niet het geval, constateer ik. Ik weet de oplossing van de heer Van Rooijen: trek een groot laken over je hoofd, roep dat alles in de toekomst goedkomt en verplaats de rekening naar de toekomst. Daar heeft hij een initiatiefwet voor liggen en die zullen we behandelen, maar ik vind dat onverantwoord gokken en ik hoop dat de heer Van Rooijen mijn partij wil steunen om het pensioencontract aan te passen met minder nominale zekerheid. Zo kun je inderdaad meer zicht krijgen op indexatie, waar ook ik naar streef. Maar het kan niet zo zijn — het Centraal Planbureau is daar buitengewoon helder over in de doorrekening van de plannen van onder meer de heer Van Rooijen — dat je de rekening doorschuift naar jongeren en werkenden.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

In de eerste plaats een reactie op de laatste opmerking: als de heer Van Weyenberg het Centraal Planbureau citeert, moet hij wel het goede citeren. Het Planbureau zegt dat het

initiatiefwetsvoorstel generatieneutraal is, plus of min 1%. De opmerking van de heer Van Weyenberg gaat over een heel ander percentage, van 4. Dat is één.

Ik wil best volgende week een laken meenemen. Dan kan de heer Van Weyenberg zien hoe ik eruitzie als ik het laken over me heen trek vergeleken met hoe ik er nu uitzie. Obligaties zijn maar een klein deel van de beleggingsportefeuille. Daarbij treedt het effect op dat de heer Van Weyenberg noemt. Het grote verschil is echter dat de waardestijging op de hele portefeuille zit, die grotendeels uit aandelen bestaat. De verplichtingen blijven op zichzelf nominaal gelijk. Alleen de contante waardeberekening van de gelijkblijvende verplichtingen is gestegen. Daardoor is die dekingsgraad laag, maar de verplichtingen nemen ook niet toe.

De heer Van Weyenberg (D66):

Als de heer Van Rooijen met een laken over zijn hoofd door de zaal wil rennen, nodig ik hem daartoe uit. Ik denk dat we daar allemaal van zullen genieten, maar dat laat ik echt aan hem. Ik zie dat de heer Omtzigt al helemaal wildenthousiast is.

De voorzitter:

Het is beloofd. Het is toegezegd.

De heer Van Weyenberg (D66):

Het staat in de Handelingen.

De voorzitter:

Ja, het staat in de Handelingen, dus we kunnen niet meer terug.

De heer Van Weyenberg (D66):

Maar nogmaals, dat laat ik aan hem. Dan kom ik op de opmerking van de heer Van Rooijen. Het Centraal Planbureau heeft het initiatiefwetsvoorstel van de heer Van Rooijen doorgerekend. Dat is een afzwakking van zijn verkiezingsprogramma. In het verkiezingsprogramma staat gewoon een rekenrente van 4% en dat is echt het doorschuiven van de rekening. Maar ook met het tijdelijk leggen van een bodem in het initiatiefwetsvoorstel zie je herverdeling. Wat ik wel interessant vind, is dat er dan wordt gezegd: ja, dat is maar een generatie-effect van 1%. Als je 1.000 miljard in de pot hebt, betekent een herverdeling van 1% nog altijd dat je 10 miljard afpakt van mensen. Ik werk graag met de heer Van Rooijen aan meer perspectief op indexatie, maar dan moeten we het pensioencontract aanpassen en niet ons hoofd in het zand steken, laat staan met een laken over ons hoofd door de plenaire zaal gaan lopen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Voorzitter, u begrijpt dat ik op een later moment zal ingaan op mijn eigen initiatiefwetsvoorstel. Het gaat hier weer om zorgvuldig citeren. Het Planbureau spreekt over een bodem van 2% bij het initiatiefwetsvoorstel. Als die bodem tijdelijk is, tot maximaal vijf jaar, zoals ook in ons initiatief staat, is het verschil — en nou komt het — +1 of -1. Dat noem ik eigenlijk gemiddeld 0. De heer Van Weyenberg moet wel

volledig citeren. +1 of -1 is echt in de marge. We krijgen dat debat in de toekomst.

De heer Van Weyenberg (D66):

Stel dat ik op de publieke tribune zou zitten en zou horen dat er 10 miljard van mijn pensioengeld wordt afgesnoept, terwijl dat "in de marge" wordt genoemd. Het zou niet mijn woordkeuze zijn.

De voorzitter:

De heer Van Weyenberg continueert. Heel kort nog, mijnheer Van Rooijen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Dit taalgebruik, over het onmiddellijk afsnoepen van 10 miljard, slaat helemaal nergens op.

De voorzitter:

Prima, maar dat laken staat.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik zie dat de voorzitter het laken niet meer uit zijn hoofd krijgt. Mijn excuses dat ik dat erin heb geplant.

Dat brengt mij tot slot bij het overbruggingspensioen en het amendement van de collega's van de SP en de Partij van de Arbeid. Ik moet bekennen dat ik wat worstel, omdat ik moeite heb om de exacte impact ervan te overzien. Aan de ene kant heb je een groep spijtoptanten, mensen die er recht op hadden om in hun pensioenregeling gebruik te maken van een regeling voor een wat flexibelere aanpassing van hun pensioenhoogte van hun reeds ingegane prepensioen, op eigen kosten. Die termijn en die mogelijkheid sloten op 1 juli 2016. Je zou kunnen overwegen om die mogelijkheid nog een keer tijdelijk open te stellen voor de mensen die er geen gebruik van hebben gemaakt. Daar kan ik me iets bij voorstellen. Graag hoor ik een reactie van de staatssecretaris hierop.

Het voorstel gaat echter verder, namelijk om mensen in de toekomst de kans te geven om de pensioenhoogte aan te passen als hun prepensioen al is ingegaan en de AOW-leeftijd wordt verhoogd. Dat wordt overigens vijf jaar van tevoren aangekondigd, dus het overgrote deel van de mensen zal dit hebben kunnen meewegen. Ik kan gewoon niet helemaal overzien waar ik dan ja tegen zeg. In eerdere interruptiebetjes met mevrouw Lodders en de heer Snels bleek dat al. Ik wil hier geen prikkel voor prepensionering herintroduceren. Ik heb gehoord dat de indieners ook zeggen dat dit niet de bedoeling is. Toch proef ik zorg, ook in de schriftelijke debatten die hierover zijn geweest, dat dit wel het gevolg daarvan zou zijn, maar blijkbaar dus onbedoeld. Ik ben vooral nieuwsgierig naar een uitgebreide toelichting van de staatssecretaris. Ik kan me echt iets voorstellen bij het wegnemen van concrete problemen en knelpunten, zeker voor mensen die de afgelopen jaren al met prepensioen waren. Maar ik ben er wel beducht voor dat we een amendement aannemen waarvan we de gevolgen niet 100% scherp hebben. Ik zie dus uit naar het antwoord van de staatssecretaris.

De heer **Snels** (GroenLinks):

Voorzitter. Het betreft hier een verzamelwet, waarbij aan drie criteria moet worden voldaan: samenhang, beperkt in omvang en complexiteit, en niet politiek omstreden. Als nieuw Kamerlid moet ik zeggen dat ik het toch wel grappig vind, want waar gaat het vandaag allemaal nog meer over? Ik kan in ieder geval vrij kort zijn. Ik zal me beperken tot drie onderwerpen uit de wet zelf: de raden van toezicht, waarover ik eerder een debatje had, de digitale communicatie en de uitbreiding van de spreidingstermijnen.

Ik begin met de visitatiecommissies en de raden van toezicht. Een paar jaar geleden ben ik zelf enkele jaren zzp'er geweest. Aan het begin van die periode moest ik bedenken en mij oriënteren op hoe ik mijn boterham zou verdienen, naast alle andere leuke dingen die ik als zzp'er ging doen. Toen kwam ik in gesprek met mensen die in visitatiecommissies zaten bij pensioenfondsen. Dat bleek een interessante markt te zijn voor mensen die een beetje financieel onderlegd zijn, maar toch ook gewoon snel een beetje geld willen verdienen. Ik had daar geen goed gevoel bij. Ik ben er dan ook nooit aan begonnen. Wel heb ik me afgevraagd of dat nu de beste manier was om toezicht te houden op pensioenfondsen. Kortom, ik ben het eens met het wetsvoorstel om raden van toezicht te verplichten, om zo het interne toezicht te verbeteren. De vraag is echter wel waarom deze plicht beperkt wordt tot fondsen met een vermogen van 1 miljard. Is dat alleen omdat de staatssecretaris wacht op de evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen? Waarom is deze evaluatie wel van belang voor kleinere en niet voor grotere fondsen? De administratieve lasten lijken mij beperkt; die kunnen niet een voldoende reden zijn om deze splitsing te maken. Een splitsing die weer problemen oplevert, omdat je moet bepalen wanneer een fonds net boven of net onder de grens zit. De Nederlandsche Bank, zo begrijp ik, ziet in ieder geval geen reden om dit onderscheid te maken. Ik heb de nota naar aanleiding van het verslag gelezen, maar ik vond daarin ook geen overtuigende argumenten voor deze splitsing. Graag een reactie.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Voordat de heer Snels naar het volgende onderwerp gaat, wil ik een vraag stellen over het punt van de visitatiecommissie versus de raad van toezicht. Ik hoor de heer Snels zeggen dat hij ervoor is om de raad van toezicht te verplichten, maar ik hoor tegelijkertijd ook een aantal vragen. Zijn die vragen nu voldoende behandeld en afgedicht? Want hebben wij hier ook niet het belang van de gepensioneerden en de deelnemers te behartigen? Is duidelijk wat de kosten voor de ondernemingspensioenfondsen zijn op het moment dat die moeten overgaan tot een verplichte raad van toezicht? Dit leidt immers tot extra kosten. Door het veld worden er ook nog wel behoorlijk wat kanttekeningen bij geplaatst. En misschien geeft het ook een ander beeld dan de staatssecretaris in de memorie van toelichting heeft geschetst. Wat vindt de heer Snels daarvan? Moeten we dat erbij betrekken? Hebben wij dat bij de behandeling van de verzamelwet voldoende gedaan of is het toch zaak om dit zo snel mogelijk bij de evaluatie te betrekken?

De heer **Snels** (GroenLinks):

Ik kan mij vinden in het wetsvoorstel om zo snel mogelijk raden van toezicht in te voeren. Maar mijn specifieke vraag is: waarom wordt er dan niet veel verder gegaan? Mevrouw Lodders wil uitstel, maar ik wil juist vaart maken. Mijn vragen gingen vooral over het waarom van die grens van 1 miljard. Ik kan me best voorstellen, zeker bij heel kleine fondsen die in afwikkeling zijn, dat je kijkt of daar nog wel raden van toezicht moeten worden ingesteld. Maar dat zijn weer andere criteria. Daar had ik wel vragen over.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Volgens mij kunnen wij met elkaar de conclusie trekken dat juist die criteria onvoldoende geborgd zijn in deze wetswijziging. Met name de deelnemers en de gepensioneerden zijn uiteindelijk de pineut van deze snelle wijziging, omdat we niet volledig zicht hebben op welke fondsen in liquidatie zijn, hoe het met de afwikkeling gaat en hoeveel tijd ze daarvoor nodig hebben. Dat geldt ook voor de fondsen die verplicht naar een raad van toezicht moeten, misschien voor een periode van anderhalf jaar. Wat betekent dat voor de kosten? Want uiteindelijk dienen de kosten opgebracht te worden door de gepensioneerden en de deelnemers van het betreffende fonds.

De heer **Snels** (GroenLinks):

Maar de staatssecretaris heeft wel inzicht in de kosten gegeven in de nota naar aanleiding van het verslag en ik vond de kosten nou niet zo verontrustend hoog dat het een reden is om ervan af te zien. Ik ben het wel met mevrouw Lodders eens dat de staatssecretaris nog wel een aantal vragen heeft te beantwoorden over welke criteria nog meer een rol zouden kunnen spelen bij de vraag wanneer wel of niet een raad van toezicht zou moeten worden ingesteld.

Dan kom ik op de elektronische informatievoorziening. Het gaat om het vragen van toestemming om op elektronische wijze informatie te verschaffen. Die toestemming mag met dit wetsvoorstel ook digitaal gebeuren. Het is vanzelfsprekend dat we in dit tijdperk steeds meer digitaal communiceren en dat ook bij communicatie over pensioenen de schriftelijke communicatie geleidelijk aan verdwijnt, maar we hebben nogal wat ouderen die nog niet aangesloten zijn op de digitale snelweg. Zij verzamelen brieven van bijvoorbeeld de Belastingdienst maar ook van pensioenfondsen. Die stoppen zij in een lade van een kast en eens per jaar vragen zij een kennis, een vrijwilliger of een van de kinderen — ik spreek uit eigen ervaring — om eens even door die papierstapel heen te gaan en te helpen met de administratie; soms hebben die daarvoor een laptop bij zich. Kan de staatssecretaris garanderen dat deze ouderen niet per ongeluk toch op de digitale snelweg terechtkomen, terwijl zij dat zelf niet willen noch kunnen overzien? Mocht het toch gebeuren, is dat dan wel heel makkelijk te repareren?

Tot slot ga ik in op de uitbreiding van vijf naar tien jaar van de spreidingstermijn bij de variabele uitkering bij mee- en tegenvallers. Het voorstel is gebaseerd op een verzoek van de Eerste Kamer. Ik begrijp de overwegingen en de voor- en de nadelen. Het wetsvoorstel en de nota naar aanleiding van het verslag zijn echter vrij summier over de nadelen. Bij aanhoudende tegenvallende beleggingsresultaten kunnen de effecten fors zijn voor uitkeringen op latere leeftijd.

Dat is voorgerekend met een individueel voorbeeld in de nota naar aanleiding van het verslag. Maar wat nou als er eens een nieuwe financiële crisis komt die een jaar of vijf aanhoudt? Hoe groot is dan het effect? Om hoeveel uitkeringen zou het kunnen gaan? Kan de staatssecretaris mij daar een gevoel bij geven? Dat heb ik namelijk nog niet.

Ten slotte nog een punt dat hiermee samenhangt. Ik geloof dat de heer Van Rooijen daar ook naar vroeg. Het is uitsluitend aan de pensioenuitvoerder om te kiezen voor langere termijnen, maar dat moet toch wel gebeuren op basis van de wensen van de deelnemers, inclusief goede informatie en communicatie?

De voorzitter:

Het woord is aan de heer Omtzigt. Hij gaat 20 minuten het woord tot ons richten. "Maximaal 20 minuten", zegt hij, maar dat kennen we.

De heer Omtzigt (CDA):

Wat bedoelt u daarmee, voorzitter? Iedereen kijkt mij zo aardig aan.

Voorzitter. Tsja, pensioenen. Het gaat om 1.300 miljard, het gaat om een goede oude dag, het gaat om heel veel geld en heel veel mensen die daar fatsoenlijk mee omgaan, dus is de publieke tribune leeg als wij hierover het debat voeren. Om alle aandacht te krijgen in de krant kun je beter een verkeerd cd-rommetje in je auto doen dan, zoals deze woordvoerders, bekijken hoe je goed omgaat met de rechten van 3 miljoen gepensioneerden en 10 miljoen werkenden. Dat is politiek in dit land, helaas. Ik dank in ieder geval de heer Van Rooijen dat hij ons volgende keer zal verblijden door hier in een laken te verschijnen. Dat zal ongetwijfeld het centrale punt zijn in de discussie over pensioenen in de Kamer dit jaar, tenminste, volgens de pers. Ergens is dat natuurlijk best een beetje jammer. De staatssecretaris heeft een belangrijke portefeuille bestierd de afgelopen vier jaar. Dit zou weleens het laatste plenaire debat over dit onderwerp kunnen zijn, als een aantal andere mensen erin slaagt een regering te vormen, wat ook niet altijd even makkelijk gaat, naar verluidt.

Maar goed, er ligt hier nog een verzamelwet met best een aantal belangrijke puntjes. De meeste zijn al langsgekomen. Ik heb eerst een aantal vragen over dingen die niet in de wet zitten. Voor mijn eerste vraag sluit ik mij aan bij de heer Van Rooijen. Ik vind eigenlijk dat de wens van De Nederlandsche Bank om wettelijk te regelen dat hij instemming moet verlenen bij fusies en splitsingen, in de wet opgenomen had moeten worden. Dat heeft De Nederlandsche Bank ook al in oktober meegegeven. Wat is er nou aan de hand, als De Nederlandsche Bank meerdere malen zegt — de laatste keer in oktober — dat juist dit niet in een verzamelwet wordt meegenomen? Is er nog een mogelijkheid om dat via bijvoorbeeld een nota van wijziging te regelen?

We komen er volgende week op terug maar ik neem er toch een klein voorschot op. Het grootste ding dat geregeld is, is de pensioenrichtlijn. Na meerdere keren vragen en na een halfjaar komt dan eigenlijk de aap uit de mouw. De pensioenrichtlijn leidt tot tientallen wijzigingen in de Nederlandse pensioenwetgeving. Die zit niet in deze verza-

melwet, want die is eerder geschreven. Had dat niet eerder bekend gemaakt kunnen worden? Iedere keer werd verteld: het heeft geen effect. Nou, het heeft effect, en hoe! Ik vind het een weinig fraai stukje van de erfenis van deze staatssecretaris.

Nog even terzijde, zijn er nog stukken in deze verzamelwet die teruggedraaid of veranderd moeten worden naar aanleiding van de IORP-richtlijn? Die gaat ook over dingen als informatieplicht en dergelijke. Nu het eindelijk duidelijk geworden is, zou vooral de nota van wijziging, waar ik zo nog even over kom te spreken, in strijd kunnen zijn met de IORP. Kan de staatssecretaris daar iets over zeggen?

Op een later moment kom ik terug op de motie-Schouten over het ECB-beleid en de effecten op de Nederlandse pensioenen. Daar zijn gisteren twee rapporten over geschreven, van De Nederlandsche Bank en het Centraal Planbureau, maar daarin staat wederom geen schatting van het totale effect. Er staan een paar beschrijvende regels. Komt er nog een keer een schatting van het effect?

Ik heb nog een punt over de WAO-overbruggingsuitkering en waarom die er niet in staat. Ik wacht nog even het antwoord af op het amendement van de Partij van de Arbeid en de SP.

Ik kom bij een aantal zaken in de wet die een behoorlijk effect hebben. Eerst kom ik op het wetsvoorstel van mevrouw Lodders. Zij stelde voor om als je zelf belegt, de winsten en verliezen onmiddellijk te nemen. Nadat de staatssecretaris en mevrouw Lodders om de tafel gingen, werd dat een soort compromis van vijf jaar. Daarna heeft de EK gedacht: dat gaan wij nog amenderen naar tien jaar. Dat lijkt buitengewoon sympathiek, maar dat is het niet. Als je een forse negatieve schok krijgt op het pensioenvermogen dat je zelf moet beleggen en je 20 tot 25% verlies lijdt omdat je in aandelen zit, en je dat verlies over tien jaar gaat spreiden, dan kort je maar 2% per jaar. Dan eet je echter iedere keer een groot stuk van je pensioenvermogen op. Na tien jaar moet je dan nog een keer korten. Als er in die tien jaar nog een keer een negatieve schok plaatsvindt, en helaas gebeurt dat weleens op markten, dan kan je pensioen ook in een keer 50% lager liggen. Wat aan het begin sympathiek lijkt, kan dus buitengewoon naar uitpakken voor die deelnemer. Ik heb net een amendement ingediend op stuk nr. 12 waarmee wordt beoogd dat pensioenfondsen hun deelnemers expliciet waarschuwen als zij voor een spreidingstermijn van meer dan vijf jaar kiezen. Dat is in hun eigen belang. Daarmee kan de staatssecretaris haar belofte aan de Eerste Kamer gestand doen, dat het in de wet staat, maar kun je mensen ook een heel klein beetje tegen zichzelf beschermen. Ze krijgen dikke pakketten als ze ook maar €25 in een beleggingsfonds stoppen, maar als zij dit besluit nemen dat tot halvering van het pensioen kan leiden, is een waarschuwing toch ook op haar plaats zou ik zeggen.

In de nota van wijziging stond een heel mooi ding. De staatssecretaris nam onze tekst over, waarvoor dank. Er stond ook nog een tweede stukje in. Ik zie dat ik een en ander door elkaar haal. Ik begin even bij het pensioen ABC. In deze verzamelwet staat dat je de scenario's niet meer hoeft te vermelden op het pensioen ABC. Je hebt alleen het centrale scenario. Je hoeft niet meer het positieve en het negatieve scenario te vermelden. Als we een ding geleerd hebben, en de heer Van Weyenberg ging daar al

op in, dan is het wel dat pensioenen behoorlijk onzeker zijn. Om nu net te doen alsof er maar een centraal scenario is dat uit gaat komen over 40 jaar met dit pensioen... Ik dacht dat we geleerd hadden dat dat helaas niet het geval is. Ik vind het gewoon echt onverstandig wat de staatssecretaris in de nota van wijziging doet: de scenario's uit de communicatie halen. Als je die eruit haalt, dan zeg je eigenlijk dat dat pensioen ongeveer zeker is. Ik weet dat dat de wens is van bijvoorbeeld de heer Van Rooijen en dat snap ik ook, maar het is helaas niet de realiteit. Dus laten we dat ook in de communicatie duidelijk maken. Met het amendement op stuk nr. 13 doe ik het voorstel om dat eruit te halen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

De heer Omtzigt zegt: de pensioenen zijn niet zeker. Dat is volgens mij hét understatement van vandaag en misschien wel voor langer. Kan de heer Omtzigt mij uitleggen of toelichten waarom in het ftk staat dat je voor de verplichtingen met een risicovrije rente moet werken? De redenering is dat het nominale verplichtingen zijn waar een fonds aan moet voldoen. Dan moet je een risicovrije rente nemen en op geen enkele manier rekening houden met rendement, terwijl je daarmee overigens voor de premiebepaling wél rekening mee mag houden. Kan de heer Omtzigt dat misschien toelichten? Pensioenen zijn niet zeker. Dan is het ook niet logisch om in de wet te stellen dat er alleen met een risicovrije rente mag worden gewerkt. Nederland is overigens het enige land in Europa dat dat doet. En we hebben hier daardoor dus ook de laagste rekenrente. Het is een rekenrente, mijnheer Omtzigt, en geen echte rente.

De heer Omtzigt (CDA):

De rekenrente is de echte rente. Dat weet de heer Van Rooijen. Die echte rente is echter verdraaid laag en dat is heel vervelend. Dat komt wat ons betreft door het beleid van de ECB. Wij willen het liefst dat dat beleid zo snel mogelijk wordt teruggedraaid. Dan gaan zowel de echte rente als de rekenrente weer omhoog.

Nou lijkt het zo, dat het de ambitie van pensioenfondsen zou moeten zijn om niet alleen het nominale pensioen uit te betalen, maar ook weer te gaan indexeren. Dat is ook de wens van de fractie van 50PLUS, als ik zo het verkiezingsprogramma van die partij lees en de uitlatingen van de verschillende Kamerleden hoor. Voor die reële verplichtingen hoeven pensioenfondsen op zich niet te reserveren. Het geld daarvoor kunnen ze uit de buffer en het overrendement halen. Er is dus de afweging gemaakt om voor de nominale zekerheid het geld in huis te hebben, terwijl voor de indexatie geen reserveringen aangelegd hoeven te worden. Als je bij de pensioenfondsen die nu iets hersteld zijn, en gemiddeld een dekkingsgraad van iets meer dan 100% hebben, de indexatie mee zou nemen en voor zogenaamde reële dekkingsgraden zou kiezen, dan zou je tot de teleurstellende conclusie komen dat de reële dekkingsgraad ergens rond de 75% ligt. Dat percentage is afhankelijk van de mate van vergrijzing van zo'n fonds. Er is dus een afruil geweest. Men heeft ervoor gekozen om enerzijds het nominale deel wel in kas te moeten hebben. Dat is ook wat harder toegezegd, hoewel niet zo hard als bij verzekeraars. Maar anderzijds hoeven fondsen het reële deel niet volledig in kas te hebben. Dat is de afweging die in de wet zit. Die is op zich niet onlogisch.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

De heer Omtzigt weet ook dat al tientallen jaren bijna geen enkel pensioenfonds een verplichting tot indexatie heeft. Bij ook sterke pensioenfondsen heette dat een "stellig voornemen". Alleen als er overrendement was — dat was er in het verleden — werd indexatie toegestaan.

Ik wil toch nog even terugkomen op die risicovrije rente. De rente is op dit moment laag. Kan de heer Omtzigt mij echter uitleggen waarom bij de berekening van de contante waarde van de pensioenverplichtingen van 20 jaar tot 60 jaar, 60 jaar geëxtrapoleerd moet worden op de rente van vandaag? De korte rente is inderdaad laag. De tienjaarsrente is ook laag. Maar de rente voor de lange termijn kan natuurlijk niet op voorhand altijd zo laag blijven. Maar daar rekt men wel mee. Men gaat uit van een soort status quo van 60 jaar. Daar is toch geen enkele onderbouwing voor?

De heer Omtzigt (CDA):

Voorzitter, met uw goedkeuring ga ik nu de pensioentech- niek in duiken. Dat is een goede manier om inderdaad al het publiek kwijt te raken.

De voorzitter:

Ja, ik vrees dat dit ten koste gaat van onze kijkcijfers.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Neemt u het mij niet kwalijk, voorzitter.

De heer Omtzigt (CDA):

Ik gok er zomaar op dat de goede kijkcijfers vandaag alle- maal al bij de hoorzittingen te vinden zijn.

Er zit een foute veronderstelling in de vraag van de heer Van Rooijen. Tot twintig jaar wordt de echte rente gebruikt. Die echte rente is laag. Maar als ik een verzekeraar ben en ik moet de belofte doen om over twintig jaar uit te keren, dan kan ik dat maar op één manier herverzekeren, namelijk in de markt tegen de rente die op dit moment geldt op huidige leningen. Dan kun je niet zeggen: die leningen leveren nu maar 1,5% op voor twintig jaar. Ik weet niet hoeveel het precies is. Je kunt dan niet zeggen: ik doe ondanks dat gewoon alsof ik 3% rendement maak. Zo'n rendement kun je namelijk niet garanderen. Dus neem je de rente. Als je uitgaat van 60 jaar, zit je op de Ultimate Forward Rate (UFR), en dan zit je ver boven de 3. Dan mag je weer wel met een wat hoger rendement rekenen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Interessant dat de heer Omtzigt nu ook de UFR noemt. Met mij weet hij dat de UFR voor verzekeraars tot vandaag 4,2 is, en de komende jaren iets wordt verlaagd naar 3,65 in 2021. Nu komt-ie: de UFR voor de pensioenfondsen is twee jaar geleden van vast 4,2 variabel gemaakt, met een tien- jaars dalend voortschrijdend gemiddelde, wat betekent dat nu in twee jaar de UFR voor de pensioenfondsen al is ver- laagd van 4,2 naar, lezen wij gisteren in de brief van Financiën, 2,9. De minister schrijft daar nog koeltjes bij dat dat in 2018 zelfs al 2,3 is. Met andere woorden: de UFR voor de pensioenfondsen daalt in twee jaar met 2, en gaat voor de verzekeraars, waarvoor die 4,2 nu is, pas over drie à vier

jaar met 0,5 dalen. Met weer andere woorden: er is een gigantisch verschil tussen de UFR van de pensioenfondsen en die van de verzekeraars. Dat is niet te verklaren, want pensioenfondsen hebben een zachte verplichting en verzekeraars een spijkerharde. Eigenlijk zouden pensioenfondsen ...

De voorzitter:

Het is de bedoeling dat u een vraag stelt en geen college gaat geven.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

De heer Omtzigt nodigt mij daartoe uit.

De voorzitter:

Dat dacht ik niet.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Nee, dat doe ik niet. Toevallig hebben we hierover namelijk morgen een debat, aangevraagd door de heer Van Rooijen, een debat dat expliciet over de UFR gaat. Als ik nu antwoord geef op al deze vragen, maak ik dat debat behoorlijk overbodig. Voor mijn agenda zou ik dat heel prettig vinden, maar daar heeft hij wel een apart debat over aangevraagd.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Dat is zo, dat doen we morgen. Maar ik reageerde alleen maar op de UFR omdat u die noemde.

De heer **Omtzigt** (CDA):

O, mijn excuses daarvoor. Kennelijk is er een lijstje met verboden zaken, van Zwarte Piet tot de UFR. Ik pas me wel aan.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Juist wel!

De voorzitter:

We gaan vrolijk verder.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Als het om digitalisering van communicatie gaat, bijvoorbeeld van de overheid, is mijn fractie altijd zeer kritisch. Dit wetsvoorstel bevat echter een zeer verstandige vormgeving van de uitbreiding van de mogelijkheid om elektronisch toestemming te vragen voor elektronische gegevensverstrekking: je krijgt dan een email met de vraag of je het voortaan per email wilt ontvangen. Ik dank de staatssecretaris voor de nota van wijzigingen, die het een stuk duidelijker maakt. Alleen blijkt nu uit de schriftelijke antwoorden dat er bij de elektronische gegevensverstrekking — dat mailtje dat je jaarlijks van je pensioenfonds krijgt — niets is geregeld over het bewaren van deze informatie. Bij de Belastingdienst is geregeld dat, als je een mail van de Belastingdienst hebt gehad, deze eindigt in je overheidsportal. Je kunt hem dan op Mijn Belastingdienst.nl over de laatste tien jaar terughalen. Ik voer op dit moment een dis-

cussie met de staatssecretaris van Financiën dat hij daarvan twaalf jaar moet maken, omdat hij nog twaalf jaar kan terugheffen. Wat gebeurt er nu met de emails van je pensioenfonds? Die moet de burger of zelf bewaren of hij moet ze alsnog uitprinten en in die mooie lade stoppen die de heer Snels voor zijn ouders beschikbaar gesteld heeft. Dat kan, maar dat lijkt me niet de meest logische wijze waarop dat kan gebeuren. Het lijkt me logisch dat bij pensioenfondsen hetzelfde geldt als bij de Belastingdienst: als ze het elektronisch verschaffen, moeten ze dat zelf opslaan in hun back-up database. Dan kunnen ze twee dingen doen: ze kunnen eenmaal per jaar op verzoek alsnog het hele pakket naar je toe sturen, zodat je kunt zien wat er de afgelopen jaren met de overzichten is gebeurd, of ze kunnen eenzelfde soort portal inrichten als bij de Belastingdienst. Ik heb het liefst het laatste, maar als het het eerste is, is dat ook prima. Maar anders gaan we elkaars dingen uitprinten.

Bij een pensioenfonds moet dat wat langer. Ik stel daarom voor dat ze dat bewaren tot een jaar na je overlijden, of zelfs een jaar na het overlijden van de rechthebbende van het nabestaandenpensioen. Dat zou zomaar 80 jaar kunnen zijn. Maar ja, opslag op computers is tegenwoordig niet meer erg duur. Dat kun je niet met terugwerkende kracht regelen, dat begrijp ik ook heel goed. Mijn amendement gaat er daarom van uit dat pensioenfondsen alles wat vanaf volgend jaar elektronisch wordt verstuurd, moeten bewaren. Doen ze dat niet dan weet ik wat er gebeurt: iemands mailbox wordt een keer gewist en dan zijn we alle pensioenoverzichten kwijt en die kunnen we dan nooit meer terughalen. Ook in een aantal specifieke gevallen, zoals een echtscheiding, waarbij je wilt weten hoe het opgelost is, voordat je het gaat verdelen, is het heel prettig dat je dat kunt zien. Helemaal als je straks volgens de wet waar wij tegengestemd hebben, maar die toch is doorgegaan, een verschil moeten maken tussen wat er voor het huwelijk is opgebouwd en wat er tijdens het huwelijk is opgebouwd. Dan is het heel fijn om het pensioenoverzicht terug te kunnen halen uit het jaar voor je huwelijk en dat uit het jaar van de echtscheiding. Over het algemeen zijn mensen namelijk niet zo goed om bij het huwelijk alvast een lijstje te maken van wat ze zouden moeten doen als ze gaan scheiden. Daar heb ik ook wel enig begrip voor.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Ik wil uiteraard ook de reactie van de staatssecretaris hebben op het amendement, zeker ook in het kader van de privacy. Ik bedenk nu — wellicht kan het in het amendement meegenomen worden — dat het misschien veel verstandiger is om het sowieso door te geleiden naar mijnpensioenoverzicht. Daarmee neem je dan wellicht een aantal hobbels weg. Heeft de heer Omtzigt daaraan gedacht?

De heer **Omtzigt** (CDA):

Daarom noemde ik een portal. Als het in een portal van mijnpensioenoverzicht kan komen, waarbij de pensioenfondsen afspreken dat ze het daarin zetten, dan hebben ze wat mij betreft materieel voldaan aan wat ik met het amendement beoog. Dat pensioenoverzicht gaat op dit moment echter alleen over je huidige aanspraken, terwijl het soms heel handig kan zijn om even terug te kunnen kijken wat er precies met het pensioen gebeurd is. Daarom is het soms ook heel fijn dat je de oude pensioenoverzichten nog tot je beschikking hebt.

Een ander opmerkelijk schriftelijk antwoord van de staatssecretaris ging over de bescherming van persoonsgegevens. Pensioenfondsen moeten een datalek melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens en aan degene over wie de gegevens gaan. Verzekeraars hoeven een datalek niet te melden aan degene over wie de gegevens gaan. Pensioenfondsen en verzekeraars zijn echter elkaars directe concurrenten. Vindt de staatssecretaris dit verschil rechtvaardig? Is zij bereid om dit recht te trekken?

Een ander onderdeel van deze verzamelwet is de waardeoverdracht bij herkansing. De verzekeraars hebben beloofd om mee te werken. Toch is het slechts een bevoegdheid in de wet. Verzekeraars mogen de herkansing dus aanbieden. Nu hebben ze dat wel beloofd, maar beloftes en verzekeraars ... Waarom heeft de regering hier geen verplichting van gemaakt? Heeft de staatssecretaris op dit moment inzicht welke verzekeraars dit wel en niet gaan aanbieden? Als het een bevoegdheid is en de verzekeraar zegt "we gaan het niet doen", dan kan het alsnog niet. Kan de staatssecretaris met een nota van wijziging komen, dan wel met een belofte dat alle verzekeraars eraan meewerken, zodat die bevoegdheid ook gebruikt kan worden?

Tot slot lichtten mijn ogen op toen de heer Van Weyenberg begon over artikel 36a, lid 2. Als we het technisch maken, doen we het ook echt. Dat artikel gaat over de inzage van deelnemers in bepaalde belangrijke zaken van hun pensioenfondsen. De verplichting bestaat, maar de naleving is gebrekkig. Ik zal een voorbeeld geven. De hoge kosten die pensioenfondsen maken, mag je wel inzien, maar we weten niet hoe accuraat de gegevens zijn. Op mijn vraag of er een sanctie bestaat en of er ooit een sanctie is opgelegd aan een pensioenfonds voor het niet juist of niet geheel publiceren daarvan, kwam geen antwoord. Het gaat hier echter toch om vele miljarden aan kosten die per jaar gemaakt worden en die, links- of rechtsom, uit de pensioenvermogens betaald worden. Daarom wil ik de staatssecretaris om een zeer specifieke toezegging vragen. Dat kan via een motie, maar ik ben nog zo ouderwets dat toezeggingen mij leuker lijken. Zou de staatssecretaris aan De Nederlandsche Bank en de AFM willen vragen hoe het specifieke toezicht op kosten nageleefd wordt? Worden de kosten juist en volledig gerapporteerd? Bestaat daar voldoende inzage in? Als daar over een half of driekwart jaar een goed antwoord op komt, kunnen we kijken of die te hoog of te laag zijn, of de naleving goed is en wat we ermee willen. Ik denk dat het goed is om die vraag eerst bij de toezichthouders neer te leggen. Dan kunnen we er vervolgens over praten of een sanctie op haar plaats zou zijn.

Het blijft wel bizar dat deelnemers geen recht hebben op inzage in rechtszaken of schikkingen van hun eigen pensioenfondsen. Het gaat dan om schikkingen over het eigen geld en om rechtszaken waarvan we weten dat ze gevoerd worden. Als pensioengerechtigde mag je dat niet eens weten. Wat is daar precies de achtergrond van?

De combinatie van pensioenfondsen en echtscheiding blijft een dramadossier. De evaluatie van de Wet verevening pensioenrechten bij echtscheiding zou nu klaar moeten zijn. Die zou er eind mei liggen en het is volgens mij al begin juni. Wij hebben altijd een voorkeur gehad voor splitsing. Het bijzonder nabestaandenpensioen is bijzonder onbegrijpelijk. Is de evaluatie klaar? Wanneer kan de Kamer die inzien? Hoe gaan we daar verder mee om?

Dan heb ik nog een paar kleine punten, te beginnen bij de raad van toezicht. Mevrouw Lodders is er al uitgebreid op ingegaan. Ik blijf het raar vinden — ik sta meer aan de kant van mevrouw Lodders dan aan de kant van de heer Snels — dat je eerst de raad van toezicht instelt en de visitatie afschaft en vervolgens gaat evalueren hoe de visitatie nu precies gelopen is. Wanneer zien we de evaluatie van de visitaties? Zou het niet logischer zijn om pas dan een besluit te nemen over afschaffen? De vraag van de heer Snels of 1 miljard een logische grens is, kan daar dan ook bij betrokken worden. Ik heb een iets ander amendement ingediend dan mevrouw Lodders. Mijn amendement ziet erop dat het wel in de wet komt dat het afgeschaft wordt, maar dat het pas ingaat nadat de Kamer daarover een mededeling heeft ontvangen na de evaluatie. Dus ook dan kan de staatssecretaris rustig in de Eerste Kamer zeggen dat ze haar belofte gestand doet. Dan zullen we eerst evalueren, de dingen netjes doen, en vervolgens doorvoeren in plaats van omgekeerd.

Dan de verduidelijking van de meetmomenten van de beleidsdekkingsgraad. Ik blijf het een leuke manier vinden om het van vijf naar zes uit te breiden.

De heer Van Rooijen (50PLUS):
Voorzitter.

De voorzitter:
De heer Omtzigt rondt eerst even af.

De heer Van Rooijen (50PLUS):
Ik heb een korte vraag over de vorige opmerking, over de evaluatie. Intussen is er dan toch een onbekende, wat langere tijd misschien waarin de huidige regels blijven gelden. Die vinden wij ongewenst.

De heer Omtzigt (CDA):
Die vindt u ongewenst. Die vind je ongewenst op basis van een evaluatie of een inzicht. Ik vind het wel handig om daar enig inzicht in te hebben, in plaats van ze zomaar af te schaffen en dat vervolgens te evalueren. Dan nemen we de evaluaties niet serieus.

Het is leuk dat verduidelijking van de meetmomenten tot een jaar extra leidt. Wij stemmen daarmee in, maar het is geen technische wijziging. De antwoorden daarop waren echt langs het randje en er een beetje over.

Tot slot dank voor het beroepsrecht, dat nu ook geldt voor de beroepspensioenfondsen. In mijn oorspronkelijke amendement had ik dat niet gedaan. Ik kan er begrip voor opbrengen. Ik denk dat het netjes is om het wel te doen. Beroepspensioenfondsen waren in mijn ogen net iets anders dan andere pensioenfondsen, omdat de werkgevers- en werknemersfunctie samenvallen. Daar is die deelnemingsraad dus hetzelfde als het bestuur. Het bestuur wordt immers gevormd door al die mensen. Ik vind het daar dus minder noodzakelijk, maar op zich vind ik het netjes dat dit wordt doorgevoerd. Dat houdt je ook een logica tussen die twee wetten.

Dat waren al mijn punten, voorzitter. Het was een beetje een verzameling.

De voorzitter:

Het is ook een verzamelwet, dus dat kan.

De heer Omtzigt (CDA):

Ja.

De heer Van Weyenberg (D66):

Dat was een goede vraag over de vereveningswet en de evaluatie. Die wet kan wat mij betreft wel wat bij de tijd worden gebracht. De heer Omtzigt en ik hebben daar ooit samen om gevraagd. Ik wilde het doen bij het algemeen overleg van volgende week, maar ik sluit me nu maar hierbij aan.

Ik heb een vraag over het amendement van de heer Omtzigt over het digitaal bewaren. Qua uitgangspunt kan ik me er heel veel bij voorstellen. Je moet ervoor zorgen dat iets wat digitaal is, niet zomaar verdwenen is als je het nog eens na wilt kijken. Het enige waarover ik een kleine aarzeling heb, is het volgende. Als we dit nu zouden beslissen, heb ik niet honderd procent scherp welke belasting ik opleg. Principieel ben ik het ermee eens. Heeft de heer Omtzigt overwogen om een motie in te dienen waarin hij vraagt om dit te laten uitzoeken? Ik denk aan de IT-gevolgen of de kosten. Hoe sympathiek het ook is, we maken heel snel meters zonder onderzoek te laten doen naar kosten en mogelijke ICT-risico's. Ik weet dat de heer Omtzigt altijd aan zorgvuldigheid hecht. Ik zit even te zoeken: waarom heeft hij gekozen voor een amendement en niet voor een motie? Nogmaals, het is niet zo dat ik het niet eens ben over het doel, maar ik wil voorkomen dat ik ergens ja tegen zeg waarachter straks opeens allerlei problemen vandaan blijken te komen in de IT of anderszins.

De heer Omtzigt (CDA):

Daarom heb ik bewust geen terugwerkende kracht of wat dan ook aan dit amendement gegeven. Het gaat alleen maar om de overzichten die verstuurd worden. Het bewaren van uitgaande brieven wordt in zo ongeveer elke organisatie standaard geregeld, of dat nu een overheidsorganisatie of een andere organisatie is. Die brieven krijgen een kenmerk. Organisaties mogen het bsn gebruiken. Als pensioenfondsen dat ook kunnen doen, kunnen ze ook makkelijker indexeren. Dan kunnen ze dat toevoegen aan hun website. Het enige is dan nog dat dat bsn aan een ander bsn gekoppeld moet worden als iemand in de toekomst trouwt. Daar moet dan nog iets aan worden toegevoegd. Maar dit zal echt geen probleem van wereldformaat opleveren. Als ik die inschatting had gehad, had ik het op een andere manier gedaan.

Ik denk dat het andere probleem, het probleem van het niet-bewaren, veel groter is. Ik heb meermaals te maken gehad met mensen die meerdere keren van werkgever gewisseld zijn en die niet konden nagaan waar die pensioenoverzichten waren. Ze kregen die niet. Het juiste adres was niet meer beschikbaar. Dat gebeurt hierbij niet.

Er doet zich nu ook nog een ander probleem voor. Als je je nieuwe e-mailadres niet doorgeeft aan je pensioenfonds — dat zou kunnen gebeuren — of als je pensioenfonds een onjuist e-mailadres gebruikt, dan komt dat overzicht helemaal nooit bij je aan. Als je na een paar jaar dan denkt "ik hoop dat ik wel pensioen opbouw, maar die overzichten komen niet aan", dan is het fijn dat je tegen je pensioenfonds kunt zeggen: jongens, jullie hebben het allemaal naar het verkeerde adres gestuurd; stuur het mij nu een keer toe. Dat stel je zeker met dit amendement.

De heer Van Weyenberg (D66):

Laat er geen misverstand over bestaan dat ik achter het doel hiervan sta. De zorgen van de heer Omtzigt zijn ook de mijne. Ik worstel alleen met het volgende. We hebben hier de commissie-Elias gehad, die zich heeft gebogen over IT-dingen. Dat ging over de overheid zelf, terwijl dit gaat over de pensioenfondsen, maar ik voel toch een lichte aarzeling. Misschien kan de staatssecretaris daar nader op ingaan. Normaal gesproken laten we het BIT onderzoek doen naar allemaal IT-gevolgen, want we hebben nogal harde lessen getrokken uit het verleden. Gaan we hier niet te snel? Zouden we niet een tussenstap moeten zetten? Ik hoop dat het optimisme van de heer Omtzigt gerechtvaardigd is. Als de staatssecretaris zo meteen in gejuich uitbarst omdat het allemaal kan, ben ik gerustgesteld en ga ik blind voor dit amendement stemmen. Ik zou de staatssecretaris echter wel willen vragen om hier nog wat duiding aan te geven, niet omdat ik het doel niet deel, maar omdat ik geen ...

De voorzitter:

Helder. Dat is een vraag aan de staatssecretaris.

De heer Omtzigt (CDA):

Wat hier gebeurt, namelijk dat je een kopie bewaart van elke verstuurd e-mail, zit standaard in elk e-mailsysteem. Ik kom hier niet met een totaal nieuw systeem bij de Belastingdienst. Ik kom met de suggestie om alles te bewaren wat verstuurd is. Als IT'ers in één ding goed zijn, is het wel het loggen en het bewaren van de dingen die ze verstuurd hebben. Als je nieuwe systemen gaat bouwen, krijg je problemen. Dat zit ook weer in het wetsvoorstel, want in een keer hoeft niet meer met terugwerkende kracht alles op je pensioen ABC te staan, waardoor die website in een keer heel veel minder relevant geworden is. Leuk hoor, dat de pensioenfondsen dat er even doorgeduwd hebben bij de staatssecretaris, maar straks duurt het 40 jaar voordat de relevante informatie erop staat. Waarom was dat nodig? Die vraag voeg ik nog maar even toe.

De voorzitter:

Prima.

De heer Omtzigt (CDA):

Ik heb nog zes minuten spreektijd over, voorzitter. Wat gaan we daar nu mee doen?

De voorzitter:

Aan een goed doel geven?

De heer **Omtzigt** (CDA):
Ja hoor, graag.

De **voorzitter**:

De laatste spreker van de zijde van de Kamer is de heer De Jong van de fractie van de Partij voor de Vrijheid. Als hij klaar is met spreken, zal ik een halfuurtje pauzeren, zodat de staatssecretaris kan nadenken over alle antwoorden en alle moeilijke vragen en technische exercities die u haar voor de voeten hebt geworpen.

De heer **De Jong** (PVV):

Voorzitter. Voor de mensen die nog wakker zijn: vandaag bespreken we hier de Verzamelwet pensioenen 2017. Dit wetsvoorstel bestaat uit een aantal aanpassingen in verschillende pensioenwetten. Dat zouden heel bescheiden wijzigingen moeten zijn. Die horen niet heel complex of politiek van aard te zijn, maar vooral dat laatste is niet altijd het geval als het om pensioenen gaat.

Alvorens ik begin over de inhoud van deze wet, wil ik eerst een algemene opmerking maken over dit onderwerp. We kunnen terugkijken op een hoop ingrepen van het kabinet in de pensioensector. We kunnen wel stellen dat de pensioenfondsen in Nederland vooral hierdoor onder druk zijn komen te staan. Voor miljoenen Nederlanders is de dreiging van kortingen op hun pensioen nog altijd niet uit de lucht, zo waarschuwde De Nederlandsche Bank een aantal weken geleden nog. Bij meer dan 50 fondsen, waarbij het om miljoenen pensioenen gaat, is de financiële positie nog niet op het minimaal vereiste niveau. Dat is volstrekt onnodig. Fondsen hebben immers zo'n 1.400 miljard euro in kas. Toch rekenen de fondsen zich arm door eerdere politieke ingrepen, door de regels die in dit huis worden bedacht. Alsof ze in één dag hun geld kwijt zouden zijn! Het is wellicht een van de laatste keren dat we plenair met deze staatssecretaris over het pensioen spreken. Het is voor mij dus ook heel aanlokkelijk om het te hebben over de dramatische verhoging van de AOW-leeftijd, om erop te wijzen dat er aan de rekenrente is gemorrelt en dat pensioenfondsen pas mogen indexeren vanaf een dekkingsgraad van 110%, om te zeggen dat we dat vreselijke financieel toetsingskader nooit hadden moeten hebben, waardoor volledige indexatie pas kan plaatsvinden bij een dekkingsgraad van 130%, ook weer zo'n verslechtering, of om de IORP-richtlijn te noemen, waardoor er meer Europese invloed wordt uitgeoefend op ons pensioenstelsel. Volgende week hebben wij daar echter een uitgebreid debat over. Ik bewaar het dus. Voorafgaand daaraan wil ik wel van de staatssecretaris horen hoe ze naar die afbraak, naar al die verslechteringen kijkt.

Ik ga nu inhoudelijk in op de verzamelwet. De PVV steunt in beginsel de ambitie om pensioenbesturen te versterken en heeft zich eerder positief uitgelaten over een verplichte raad van toezicht bij een bedrijfstakpensioenfonds. In die lijn past naar de mening van de PVV-fractie de aanscherping voor de ondernemingspensioenfondsen. Vertrouwen is goed, maar toezicht is beter.

Ik heb hier nog wel een tweetal vragen over. Het valt op, en zojuist is het daar ook over gegaan, dat de evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen nog niet bin-

nen is, maar dat de ondernemingspensioenfondsen met een vermogen boven de 1 miljard toch al verplicht worden om een raad van toezicht in te stellen. Betekent dit dat de evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in deze richting wijst? Ik krijg graag een reactie op dit punt.

Verder is het in een tijd waarin ons mooie pensioenstelsel door slecht kabinetsbeleid steeds meer onder druk komt te staan, gunstig dat bij variabele uitkeringen de spreidingsperiode van mee- en tegenvallers wordt verlengd van vijf naar tien jaar. Ook komt er een bevoegdheid tot waardeoverdracht bij herkansing, zodat mensen die de dupe waren van de historisch lage rente een nieuwe optie krijgen in de vorm van een variabele pensioenuitkering. Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel mensen hiervan gebruik zullen gaan maken?

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Ik dacht dat er nog een punt zou komen, maar mijn vraag gaat nog over het vorige punt: het verplicht stellen van een raad van toezicht. Ik hoor de heer De Jong zeggen dat de PVV-fractie daar eigenlijk wel voorstander van is. Ik hoor echter weinig inhoudelijke vragen aan de staatssecretaris. Ik heb het dan bijvoorbeeld over fondsen die overgaan tot liquidatie, die misschien nog maar een halfjaar tot anderhalf jaar ondernemingsfonds zijn en toch voor die periode een raad van toezicht zouden moeten instellen. Hoe moeten volgens de heer De Jong de kosten voor zo'n ondernemingspensioenfonds worden gedekt?

De heer **De Jong** (PVV):

Allereerst valt mij erg op de eagerness waarmee mevrouw Lodders al gedurende het hele debat naar de interruptiemicrofoon komt. Dat is haar goed recht, maar diezelfde passie, datzelfde vuur heb ik niet gezien bijvoorbeeld toen de IORP-richtlijn door de Kamer werd gelooft. Er was op een gegeven moment het brexitreferendum. Er werd even gewacht totdat die erdoorheen was. Vervolgens werd er even in twee dagen tijd een heel belastend wetsvoorstel doorheen gestuurd. Dat is mede aan de VVD te danken. Dat heeft een enorme invloed gehad, en dat heeft het tot op de dag van vandaag en in de toekomst, op hoe ons pensioenstelsel eruitziet. Dat om mee te beginnen. Ik had die eagerness liever ook daar gezien en niet alleen op dit punt. Er zijn terechte vragen over die verplichtstelling. Daarom hebben we ook gezegd dat we er "in beginsel" voorstander van zijn, maar dat we graag ook de reactie van de staatssecretaris willen hebben op de vragen die sowieso in de Kamer al zijn gesteld over de verplichtstelling. Hoe kijkt zij naar de evaluatie? Dat is voor ons ook een belangrijk punt. Wat betreft de kosten: in de stukken staat welke de staatssecretaris voorziet. Dat is het antwoord op de vraag.

Mevrouw **Lodders** (VVD):

Dat was een heel mooie afleidingsmanoeuvre van de heer De Jong, maar daar trap ik natuurlijk niet in. We hebben wel degelijk gesproken over de IORP-richtlijn. Deze leidt in ieder geval tot meer bevoegdheid voor De Nederlandsche Bank ten aanzien van de Nederlandse deelnemers. Dat debat hebben we gevoerd. Ik wil dat met alle plezier nog een aantal keren met de heer De Jong voeren. Hier gaat het om kosten. Als een ondernemingspensioenfonds gaat liquideren en daarvoor nog een halfjaar tot anderhalf jaar nodig heeft, dan worden de kosten daarvan bij de gepensioneer-

den en bij de deelnemers neergelegd, als de heer De Jong zijn steun aan het wetsvoorstel geeft. Ik hoor geen enkele voorwaarde. Ik hoor misschien tussen de regels door een heel kleine vraag richting de staatssecretaris. Of kan ik concluderen dat de PVV die kosten op dit moment even ondergeschikt vindt? Ik zou wel beide dingen even zwaar wegen. We spreken hier over een verzamelwet. In die wet komen politiek geen ingewikkelde zaken voor. We hebben de drie criteria van het kabinet al een aantal keren genoemd in verschillende interruptiedebatjes. Daar voldoet dit gewoon niet aan. Deze wet is niet geëvalueerd en er wordt zomaar een bepaling gewijzigd.

De heer De Jong (PVV):

Dat is de inbreng van de VVD-fractie. Dit heeft mevrouw Lodders vandaag al ingebracht. Ik begon ermee dat wij het in beginsel ondersteunen, om ervoor te zorgen dat er meer toezicht is. Want vertrouwen is goed, maar toezicht is beter. Dat is in het belang van al die deelnemers. Er zijn in deze Kamer allerlei vragen gesteld aan de staatssecretaris en ik kan die vragen met betrekking tot die evaluatie allemaal gaan herhalen. Ik heb zelf ook een vraag gesteld met betrekking tot die evaluatie, mevrouw Lodders heeft een amendement ingediend en zo zijn er ook anderen die dat hebben gedaan. Maar het is aan de PVV-fractie om dan te concluderen wat zij met die stemming gaat doen. Het is voor ons belangrijk dat de staatssecretaris antwoord geeft op de vragen. Hoe zit het met de evaluatie en is die dermate goed verlopen dat wij deze wijzigingen direct kunnen doorvoeren? Maar voor ons is het het allerbelangrijkst dat er goed toezicht is. Dat is uiteindelijk beter voor zowel de pensioenfondsen als de deelnemers.

De voorzitter:

Kort afrondend, mevrouw Lodders.

Mevrouw Lodders (VVD):

Mijn vraag ging over de kosten. De kosten — er zijn voorbeelden van een aantal specifieke gevallen genoemd — worden nu wel heel gemakkelijk bij de gepensioneerden en de deelnemers neergelegd.

De heer De Jong (PVV):

Ik hoor geen vraag, maar ik heb begrepen dat die vraag ook is gesteld aan de staatssecretaris. Laten we rustig op het antwoord van de staatssecretaris wachten. Mevrouw Lodders is zo enthousiast met haar eigen amendement bezig. Als we het toch over debattechniekjes hebben ... Zij heeft er een puntje uitgehaald waar ze even loos op gaat. Dat is hartstikke prima, maar de afgelopen jaren is zij medeverantwoordelijk geweest voor het afbreken van dit pensioenstelsel.

De voorzitter:

Doe dat nou niet, want nu gaat mevrouw Lodders weer ...

De heer De Jong (PVV):

Dat is het verhaal en daar hoort ze zelf haar verantwoordelijkheid voor te nemen.

De voorzitter:

Mevrouw Lodders nog even kort en dan gaat u verder, mijnheer De Jong.

Mevrouw Lodders (VVD):

Is de heer De Jong uitgeraasd? Voorzitter, ik vind dit geen recht doen aan dit debat. We praten hier met elkaar over een verzamelwet pensioenen. Ik denk dat de VVD-fractie de afgelopen jaren voldoende heeft laten zien waar we mee bezig zijn. We maken ons juist sterk voor de gepensioneerden en de deelnemers. Het zou de PVV-fractie sieren als daar met iets meer respect naar gekeken wordt.

De heer De Jong (PVV):

Daar gaat de PVV-fractie zelf over en ik wil tegen mevrouw Lodders zeggen: neem er verantwoordelijkheid voor.

De voorzitter:

Heel goed. Rondt u af?

De heer De Jong (PVV):

Ik wil het nog even kort hebben over de gesloten fondsen en de toegang tot een algemeen pensioenfonds. In het belang van de deelnemers in een gesloten fonds acht de regering het wenselijk om de onderbrenging van de beëindigde regeling bij een algemeen pensioenfonds altijd mogelijk te maken. Wij steunen dat uitgangspunt. Maar hoe borgt de regering de belangen van diegenen die een pensioenaanspraak hebben bij een gesloten fonds?

Ik rond af. In Het Financieel Dagblad stond in februari van dit jaar het volgende: "De herziening van het pensioenstelsel waar de sector druk mee bezig is, gaat het geschonden vertrouwen in pensioenfondsen niet herstellen. Daarvoor waarschuwt het Sociaal en Cultureel Planbureau in het recent gepubliceerde rapport Kwesties voor het kiezen. De pensioendiscussie richt zich volgens het SCP nu vooral op het verbeteren van procedures, terwijl deelnemers het pensioenstelsel beoordelen op de uitkomsten. Zolang de hoogte van het pensioen niet verbetert — veel pensioenen zijn al jaren niet aangepast aan de koopkracht of zelfs gekort — zal het lastig zijn om het vertrouwen terug te winnen." Dit zou alle alarmbellen moeten laten rinkelen. We hadden zo'n goed pensioenstelsel, maar het gaat steeds verder achteruit. Het vertrouwen in ons pensioenstelsel is bedroevend laag. Hoe kijkt de staatssecretaris daar na al die jaren op terug?

De voorzitter:

Tot zover de eerste termijn van de Kamer. Ik schors de vergadering tot 16.45 uur; dan kan de staatssecretaris even nadenken over de antwoorden. Het valt me wel op dat we met een soort algemene beschouwingen inzake de pensioenen bezig zijn, terwijl het debat van vandaag toch echt over een verzamelwet gaat. Ik hoop dat we in de eerste termijn van het kabinet weer terug kunnen komen naar het onderwerp dat ons hier vandaag bijeenbrengt. Ik zie u allen om 16.45 uur.

De vergadering wordt van 16.16 uur tot 16.45 uur geschorst.

De voorzitter:

We gaan vrolijk verder. We gaan luisteren naar de staatssecretaris. Ik zou het heel mooi vinden als het geen nachtwerk werd vandaag, maar dan spreek ik op persoonlijke titel. Met zijn allen kunnen we een heel eind komen, denk ik. En nogmaals: volgende week hebt u een AO Pensioenonderwerpen en morgen een dertigledendebatje. Dan kunt u dus helemaal los op dit onderwerp. Als we het kort en puntig kunnen houden en ons kunnen beperken tot de verzamelwet, zou mij dat een lieve duit waard zijn. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Klijnsma:

Voorzitter. Dank aan de leden van de Kamer die inbrengen hebben geleverd. Die inbrengen zijn soms, zoals u al zei, voorzitter, breder dan alleen de verzamelwet. Ik kan twee dingen doen; zo gaat het altijd bij de voorbereiding van je eigen eerste termijn. Ik kan zeer inzoomen op het heel brede spectrum dat hier aanhangig is gemaakt. Daarvoor heb ik een apart mapje gekregen van mijn dierbare medewerkers. Ik ben daar ook absoluut niet te beroerd voor, maar dan zijn we wel even bezig. Ik zou willen voorstellen dat ik in eerste aanleg gewoon op de verzamelwet als zodanig inga, want daarover zijn ook heel behartigenswaardige zaken naar voren gebracht. Als de leden dan denken "maar dit onderwerp uit mijn eerste termijn is zo urgent en prangend; dit moet nu onverwijld toch aan de orde worden gesteld" dan hoor ik dat heel graag in tweede termijn van de onderscheiden woordvoerders. Dan ben ik natuurlijk absoluut voornemens om daarop in mijn tweede termijn alsnog in te gaan.

De heer Omtzigt (CDA):

Ik kan daar prima mee leven en wat mij betreft mogen die antwoorden ook schriftelijk komen. Als ze er voor komende dinsdag zijn, kunnen de woordvoerders die er iets mee willen, dat opbrengen in het AO Pensioenonderwerpen van volgende week. Wel heb ik zelf een of twee keer gevraagd waarom iets niet is opgenomen en of dat bij nota van wijziging zou kunnen gebeuren, maar dat heeft voor mij natuurlijk wel een relatie tot het onderwerp.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ja, natuurlijk.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik vind de suggestie van schriftelijke antwoorden ruim voor het AO goed. Dat vind ik prima voor onderwerpen als diversiteit en nabestaanden. Misschien word ik wel verrast door de daadkracht in de antwoorden; je weet het nooit. Maar rondom het nettopensioen zou ik toch graag vandaag een indicatie hebben. Daar hebben meerdere collega's naar gevraagd. We hebben de staatssecretaris ook gevraagd om met een voorstel te komen voor het AO. Dan is het wel goed als wij er vandaag een indicatie van hebben of de staatssecretaris met de Kamer wil meegaan.

De voorzitter:

Dat heeft ook een relatie met de verzamelwet, lijkt mij.

Staatssecretaris Klijnsma:

Zeker. Nou, niet zozeer met de verzamelwet als zodanig, maar het is wel de opmaat naar het algemeen overleg van volgende week. Ik ga dus graag in op die suggestie. Ik wil ook kijken naar de verschillende inbrengen en bekijken of we daarover nog iets aan het papier kunnen toevertrouwen voor het AO van volgende week. Ik merk natuurlijk ook graag op dat ik al menig brief heb verzonden aan de Kamer. Die brieven staan ook op de agenda van het algemeen overleg.

Hiermee kan ik mijn hele inleiding overslaan, dus dat schiet lekker op. Ik denk dat het wijs is om nu te kijken naar de verschillende amendementen. Maar ik kan natuurlijk ook beginnen, naar aanleiding van de opmerking van de heer Van Weyenberg, met vertellen hoe we kunnen omgaan met de nettopensioenen.

Kortheidshalve merk ik het volgende op. Ik heb natuurlijk ook de brief van de STAR gelezen. Ik denk dat het een goed idee is dat ik, samen met mijn collega van Financiën, de Kamer zo spoedig mogelijk, en voor het algemeen overleg, op papier bijpraat over wat wij zouden kunnen doen aan dit punt van aandacht. Want wij zitten uiteraard, voorzitter, zoals u al zei toen u mij welkom heette, demissionair te wezen met zijn allen. Er is nu echter iets aan de orde waarvan de Kamer zegt: probeer alsjeblieft om daarvoor een oplossing te fournieren. Dat ligt ook breed in de Kamer. Ik heb mijn oren goed opengezet. Mijn collega van Financiën en ik zijn dus zeer voornemens om daarnaar te kijken. Misschien kunnen we het ei van Columbus niet in zo'n heel kort tijdsbestek vinden, maar we kunnen in ieder geval proberen om stappen voorwaarts te zetten. Als ik dat dus met de Kamer kan afspreken: volgaarne. Oké, dat is dan ook het antwoord op de vraag van de heer Van Weyenberg, mevrouw Lodders en een aantal andere woordvoerders.

Dan ga ik de amendementen langs. Ik concludeer dat er eigenlijk een drietal amendementen is — van de zijde van mevrouw Lodders (34674, nr. 8), van de heer Van Rooijen (34674, nr. 9) en van de heer Omtzigt (34674, nr. 10) — over wat wij met de raden van toezicht bij ondernemingspensioenfondsen moeten doen. Ik heb inderdaad in de Eerste Kamer naar aanleiding van vragen van de zijde van het CDA beloofd dat we zouden bekijken of we die raden van toezicht toch snel ter hand zouden kunnen nemen, ook bij ondernemingspensioenfondsen. Ik heb gezegd dat de evaluatie drie jaar na de invoering van de wet gestalte zal krijgen. Dan zouden we beginnen met de evaluatie. Dat is vanaf 1 juli aanstaande en dat staat ook netjes op de rol. Ik ben voornemens om de Kamer begin 2018 — dat zal mijn rechtsopvolger zijn, denk ik, want zo lang demissionair zitten wezen is nou ook weer wat enthousiast — de evaluatie te laten geworden.

Dan kunnen we twee dingen doen met z'n allen. Ik zou de Kamer willen voorhouden om toch door te stappen met de raden van toezicht bij de ondernemingspensioenfondsen, gewoon omdat dat een stevige manier van toezicht houden op die pensioenfondsen is, waar ook behoorlijk wat geld aan de orde is. Dat is mijn manier van ernaar kijken. Ik heb goed naar de Kamer geluisterd. Ik kan mij heel goed voorstellen dat sommige woordvoerders zeggen: wij vinden het niet verkeerd om te bekijken of de visitatiecommissies geweldig werk hebben gedaan, zodat we die raden van toezicht helemaal niet nodig hebben bij die ondernemings-

pensioenfondsen, maar dat weten wij pas in 2018 en alsdan gaan we bekijken of we alsnog raden van toezicht zouden willen implementeren. Ik zou dat niet doen. Maar ik heb het amendement van mevrouw Lodders gelezen evenals het voorhangamendement — als ik me zo mag uitdrukken — van de heer Omtzigt. In feite zitten die in elkanders verlengde. Maar ik heb ook met het veld — zoals dat altijd zo mooi heet — in de pensioenwereld gesproken en daarom heb ik voorgesteld om het op dit moment te doen voor de fondsen die boven 1 miljard zitten. Dat lijkt me een heel goede richting. De evaluatie zou je dan kunnen benutten om te bezien of je het ook nog zou willen doen voor fondsen die onder 1 miljard zitten.

Ik ga nog even naar het amendement van de heer Van Rooijen over wat te doen met fondsen die in liquidatie zitten of anderszins specifiek zijn. Ik zou willen voorstellen om ook die fondsen hieronder te brengen, want ook daar is toezicht echt een groot ding. Je kunt een hele poos in liquidatie zitten, dus ook daar zou ik recht in de leer willen zijn — ik zal het zo maar zeggen — voor wat betreft het toezicht. Nogmaals, er liggen drie amendementen. Het is uiteraard aan uw Kamer, maar dit zou de insteek van de zijde van het kabinet zijn.

Mevrouw Lodders (VVD):

Ik had dit antwoord al een klein beetje verwacht, want het is wel in lijn met de voorliggende wet om over te gaan tot deze maatregelen. Ik ben heel benieuwd naar de argumenten van de staatssecretaris. De evaluatie is er nog niet geweest. Tegen de heer Van Rooijen werd juist gezegd: goed toezicht is nodig. Zeker, daar is de VVD ook voor, maar dat moet dan wel gebeuren op basis van steekhoudende argumenten. En dat kan pas op het moment dat je de evaluatie hebt uitgevoerd. Dus op basis van welke inhoudelijke argumenten blijft de staatssecretaris bij haar besluit?

Staatssecretaris Klijnsma:

Het is eigenlijk tweemaal. Toezicht is erg wezenlijk. Een raad van toezicht is natuurlijk een ander fenomeen dan een visitatiecommissie. Ik denk dat we daar geen verschil van inzicht over hebben. Bij de invoering van de governancewet was een verplichting voor de ondernemingspensioenfondsen nog niet opportuun, omdat er gewoon een heel groot aantal deskundigen benodigd waren. De afgelopen jaren is daar stevig op ingezet. Ik heb daarom in de Eerste Kamer de toezegging gedaan om de raden van toezicht pas na drie jaar te regelen. Ik zie nu eigenlijk geen reden om die toezegging aan de Eerste Kamer niet na te komen. Ik hecht gewoon aan dat toezicht en zie dat er nu meer deskundigen zijn dan destijds. Dus wat dat betreft kan het ook. Kijk, tot het onmogelijke is niemand gehouden, maar het is dus niet noodzakelijk om de evaluatie af te wachten.

Mevrouw Lodders (VVD):

Maar dan hoor ik nog steeds geen inhoudelijk argument. We zijn destijds bij de behandeling van de wet — volgens mij hebben wij daar een stevig debat over gevoerd — tot de conclusie gekomen dat zo'n externe visitatiecommissie een goede weg zou zijn voor de ondernemingspensioenfondsen om op die manier het toezicht te regelen. Vervolgens zijn er in de afgelopen periode her en der wat publicaties verschenen over zo'n externe visitatiecommissie.

Nogmaals, ik pleit voor het een noch voor het ander, maar ik vind wel dat wij ons beleid moeten stoelen op inhoudelijke gronden. Die ontbreken in deze toelichting van de staatssecretaris.

Staatssecretaris Klijnsma:

Mij heugt het debat in de Eerste Kamer ook nog. Daar hebben we heel fundamenteel besproken waarom we voor het ene fonds voor deze vorm van toezicht kiezen en voor het andere fonds voor een andere. Ik heb toen de Eerste Kamer voorgehouden dat de reden gewoon heel praktisch was dat er nog onvoldoende goed gekwalificeerde leden van raden van toezicht in de brede zin van het woord waren — daar heeft De Nederlandsche Bank de afgelopen jaren ook een stevige bijdrage aan geleverd — om ook voor deze OPF'en een raad van toezicht in te richten. Ik weet dat de heer Van Weyenberg altijd kijkt naar de diversiteit en zo hoort het ook, maar er zijn nu voldoende goed geëquipeerde mensen. Daarom wil ik die belofte aan de Eerste Kamer best gestand doen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

De staatssecretaris verwijst naar de Eerste Kamer in reactie op mevrouw Lodders. Aansluitend hierop citeer ik de heer Hoekstra: precies dat verschil tussen "dat" en "of" zal mijn fractie, maar ik denk ook andere fracties, graag van tafel willen hebben. Hij bedoelde dus met u dat er, zij het na drie jaar, raden van toezicht komen, niet "of" maar "dat" die er komen. Dus ik wil hier graag het betoog van de staatssecretaris ondersteunen, mede in antwoord op collega Lodders.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ik denk dat ik hiermee drie amendementen in één klap heb bejegend.

Dan kom ik bij het amendement op stuk nr. 10 van de heer Omtzigt over de elektronische informatie. Ik heb natuurlijk ook goed naar het debat tussen de heer Omtzigt en de heer Van Weyenberg geluisterd. Ik ben met de heer Omtzigt van mening dat het prima is om relevante informatie over pensioenen te bewaren. Ik vind het op zichzelf ook praktisch dat je kijkt naar het tijdstip van inwerkingtreding van de wet en dat je dat voorlegt aan degenen die dit moeten gaan bewaren, maar ik kan oprecht niet volledig overzien wat ik nu vraag aan degenen die de bewaarplicht krijgen. Ik kan het op dit moment echt niet overzien. Ik heb goed naar u beiden geluisterd. Ik vind het absoluut geen onsympathiek amendement. Sterker nog, ik vind het sympathiek en steekhoudend, maar ik ben er nu naar op zoek hoe ik ervoor kan zorgen dat ik hier goed onderbouwd ja tegen kan zeggen. Dat kan ik niet in een week. Anders zou ik kunnen toezeggen dat ik het voor de stemmingen doe, want dat is een logisch moment. Ik ben dus op zoek naar een zodanige tijdsperiode waarbinnen ik de Kamer goed kan informeren en ik het amendement toch kan omhelzen.

De heer Omtzigt (CDA):

Ik ben bereid om een gewijzigd amendement in te dienen dat er een beetje uitziet als het vorige amendement, namelijk dat er staat dat het ingaat per AMvB. Ik kan me voorstellen dat we over drie maanden iets horen over of en wat en dan kunnen er bij de AMvB ook nadere regels

gesteld worden. Dat heb ik gedaan door de raden van visitatie in de raden van toezicht om te zetten. Dat zal ik dan ook bij dit amendement doen. Als we hier afspreken dat we ernaar streven dat er vlak na het zomerreces een besluit over genomen kan worden en dat dit dan meegedeeld wordt door u of uw ambtsvoorganger, dan denk ik dat we een manier gevonden hebben om voldoende te begrijpen wat er mogelijk is.

Staatssecretaris Klijnsma:

Dan hecht ik eraan voor de Handelingen opgemerkt te hebben dat het conclaaf dat ik en mijn opvolger met het veld moeten hebben, echt goed naar de Kamer teruggekoppeld zal worden. Mocht het zo zijn — ik denk dat niet hoor — dat er echt beren op wegen zijn, dan moeten we dat in alle oprechtheid met elkaar kunnen wisselen.

De heer Omtzigt (CDA):

Dat kan, maar dan maken we hier gewoon de afspraak dat we geïnformeerd worden of en, zo ja, wanneer het kan ingaan. Als blijkt dat er grote beren zijn, dan horen we dat wel en zullen wij er alsdan als Kamer overleg over hebben. Het gaat alleen om het bewaren van verzonden e-mails. Als daar twee maanden meer voor nodig zijn, dan is dat goed, maar ik verwacht niet dat dit een groot ICT-achtig probleem kan geven. Ik zal het als zodanig aanpassen en ik hoop dat we er dan een beetje goed uitkomen.

Staatssecretaris Klijnsma:

Prima.

De voorzitter:

Dan zien wij uit naar een wijziging van het amendement op stuk nr. 10 van de heer Omtzigt.

De heer Omtzigt (CDA):

Dat zult u voor maandag zien, voorzitter.

Staatssecretaris Klijnsma:

Mooi. Dan kom ik bij het amendement van de leden Van Kent en Van Dijk op stuk nr. 11, dat het overbruggingspensioen regardeert. Ik noem het maar even hoog-laag. Ik zit met het volgende punt van aandacht, dat daarnet ook al in de Kamer is gewisseld. Ik kan mij voorstellen dat je die spijtoptanten, zoals ze hier werden genoemd, die vóór 1 januari 2016 met pensioen zijn gegaan, soelaas biedt. Als die alsnog hier een beroep op zouden willen doen, dan snap ik dat. Ik begrijp best dat het pensioenveld daar misschien wat ingewikkeld over doet, maar ik vind het naar die mensen toe heel verdedigingswaardig.

Ik heb de tekst van het amendement gelezen en het debat gevolgd. Eigenlijk regelt het amendement twee dingen. Het regelt iets voor die spijtoptanten, maar er zit ook een structurele component in. Het is een component die voor de troepen uitloopt. Het amendement zegt: als er ooit een leeftijdsverhoging van de AOW komt waarop mensen zich niet hebben kunnen prepareren, dan moet je dit weer openstellen. Ik vind dat iets wat in de toekomst ligt en waar ik nu geen hom of kuit voor kan geven. Het ene deel van

het amendement zou ik dus aan het oordeel van de Kamer willen overlaten, maar het andere deel dus niet. Dat betekent dat ik nu naar de indieners kijk.

De heer Van Kent (SP):

Ik zou de staatssecretaris eerst een vraag willen stellen. Wat is haar bezwaar tegen het aanpassen van die mate van variatie, waar het amendement op toeziet?

Staatssecretaris Klijnsma:

Als je dit breed doet, als je het voor alle mensen mogelijk maakt om langer dan vijf jaar van tevoren het pensioen op te nemen, dan is dat wel heel mooi voor de vrijheid van mensen — ze kunnen bij wijze van spreken zelf besluiten om er op hun 45ste mee te stoppen — maar betekent het wel dat ze het zelf moeten betalen. Het is dus een sigaar uit eigen doos. Dan wordt hun pensioenvoorziening dermate gemillimeterd, dat ik daar zorgen over heb. Als je langer dan vijf jaar van tevoren je pensioen gaat opnemen, dan hou je na je AOW-gerechtigde leeftijd navenant minder over. Dat kan tot 40% oplopen, dus dat is wel heftig.

Weet u, als je een wat dikkere portemonnee hebt, heb je ook nog wel andere appels voor de dorst voor na je AOW-gerechtigde leeftijd, maar voor mensen die alleen afhankelijk zijn van een relatief bescheiden pensioen, vind ik het wel ingewikkeld. Het voert veel te ver voor deze verzamelwet, maar ik vind dat je dan naar de brede range moet kijken van alle inkomensvoorzieningen voor mensen in de opmaat naar hun AOW-gerechtigde leeftijd.

De heer Van Kent (SP):

Ook de SP-fractie vindt dat de overheid dit probleem moet oplossen, namelijk door een goede overbruggingsregeling te introduceren. Helaas is dat in de afgelopen jaren niet gebeurd en niet gelukt.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ho, ho, ho!

De heer Van Kent (SP):

Dit amendement is dan ook niet bedoeld als een excuus voor de overheid om het probleem niet op te lossen maar bij mensen zelf neer te leggen. Het is bedoeld als een manier om mensen die — dat zeg ik met nadruk — al in dat AOW-overbruggingspensioen zitten, die daaraan al deelnemen, de gelegenheid te geven om de wijze waarop dat wordt uitbetaald aan te passen, afhankelijk van een eventuele verhoging van de AOW-leeftijd. Ik zie geen risico dat mensen daardoor hun aanvullend pensioen eerder kunnen opnemen, want zij zitten al in het AOW-overbruggingspensioen. Of zie ik dat verkeerd?

Staatssecretaris Klijnsma:

Maar dan hebben we het over de spijtoptanten. Ik heb net gezegd dat ik het oordeel over dat deel van het amendement wel aan de Kamer wil laten. Zij zitten namelijk al in hun overbruggingssituatie.

De voorzitter:

De suggestie aan de Kamer is om dat amendement te wijzigen. Ik begrijp dat daartoe van de zijde van de indieners geen behoefte bestaat. Dat kan, hoor. Dan blijft het amendement ongewijzigd, zo stel ik vast.

De heer Van Kent (SP):

Ik heb daar nog geen oordeel over gegeven.

De voorzitter:

Oké. Ik dacht dat u een beetje die kant op ging.

De heer Van Kent (SP):

Ik heb een aantal vragen gesteld en ik was benieuwd naar de inhoudelijke bezwaren. Als de staatssecretaris het "spijtoptanten" noemt, ben ik wel benieuwd in welk deel van het amendement zij iets anders leest.

Staatssecretaris Klijnsma:

In de structurele component van het amendement, als ik me zo mag uitdrukken. Het gaat namelijk niet alleen om mensen die al voor 1 juli 2016 in die overbruggingssituatie zaten, maar ook om mensen in de toekomst. Zo lees ik het amendement. Als ik een suggestie mag doen, is het deze: je zou het amendement in tweeën kunnen knippen. Dan kan ik het ene amendement oordeel Kamer laten. Het andere amendement moet ik dan ontraden. Dat is even heel praktisch.

De heer Gijs van Dijk (PvdA):

Ik denk dat de SP en de Partij van de Arbeid nog even goed naar het amendement gaan kijken. Wij zijn op zoek naar hoever dit amendement nu eigenlijk strekt.

Staatssecretaris Klijnsma:

Precies.

De heer Gijs van Dijk (PvdA):

Zoals ik zonet al heb gezegd, gaat het eerste deel over de spijtoptanten. Volgens mij leeft in de Kamer breed het gevoel dat we daar iets voor zouden moeten doen. Wat betreft het tweede deel ben ik op zoek. Het amendement regelt niet dat mensen eerder kunnen stoppen. Het regelt alleen dat je deze regeling alsnog kunt inzetten als het in de toekomst voorkomt dat er weer een gat is. Dat is nu niet aan de hand, want eigenlijk is het een theoretische mogelijkheid. Maar wat voor kwaad doet het nu om dit in de wet te zetten, wetende dat het om een beperkte groep gaat, namelijk de groep die nu al met pensioen is en die overbrugging heeft, terwijl we alvast vooruitzien naar een mogelijke situatie dat er weer een gat ontstaat? Dat is ook mijn zoektocht.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ik antwoord even vanuit het huidige demissionaire kabinet, om het zo maar te zeggen. Wij hebben een overbruggingsregeling gemaakt voor mensen met tot twee keer het wettelijk minimumloon die inderdaad met die abrupte verho-

ging geconfronteerd werden. Met het amendement regelen beide indieners nu iets voor het geval er weer zo'n abrupte verhoging komt. Nu worden mensen natuurlijk vijf jaar van tevoren op de hoogte gesteld of de AOW-leeftijd wordt verhoogd, ja of nee. Maar stel je voor dat er een ander kabinet zou komen te zitten dat opeens iets anders zegt. Stel, zo'n kabinet zegt: dat doen we niet over vijf jaar maar over twee jaar. Of: we doen het wel over vijf jaar maar we doen het dan in één keer met veel grotere stappen; in plaats van drie maanden doen we het in één keer pats-boem met twee jaar, ik noem maar wat. Daarvoor wil dit amendement zich alvast indekken; zo moet je het lezen, nietwaar? Dat gaat me net een stap te ver. Het gaat over iets wat echt in de toekomst ligt. Ik begrijp het, hoor, en het klinkt op zichzelf voor de mensen die het zou kunnen gaan betreffen, ook sympathiek. Maar het heeft alles te maken met afwegingen van een kabinet, van een toekomstig kabinet. Een toekomstig kabinet zou bijvoorbeeld heel stevig door de porseleinkast kunnen willen stappen en zeggen: volgend jaar gaan we de AOW-gerechtigde leeftijd met vijf jaar verhogen. Nou, dan is er wel een punt van aandacht. Dus die component gaat mij op dit moment gewoon te enthousiast.

De voorzitter:

Ik wil toch tot een conclusie komen. Ik stel vast dat u nog naar het amendement wilt kijken. Die vrijheid hebt u. Maar als het amendement ongewijzigd blijft, stel ik vast dat het ontraden wordt. U kunt dus met een nieuwe versie komen en dan komt er ook een nieuw oordeel, maar het huidige amendement, dus in de huidige versie, wordt ontraden.

De heer Snels (GroenLinks):

De heer Van Weyenberg en ik hebben allebei de indieners van het amendement gevraagd hoever het amendement strekt. Ook waren we bang dat het de mogelijkheid opent van het ontstaan van gedragseffecten en het meer gebruikmaken van prepensioenregelingen. Ik begrijp van de staatssecretaris dat het amendement alleen gaat, bij alle drie de spijtoptanten, waar ik ook voor ben, om beleidsmatige verhogingen van de AOW-leeftijd. Dan heeft dit amendement een werking, maar verder niet.

Staatssecretaris Klijnsma:

Het amendement van de heren Van Dijk en Van Kent creëert een soort structurele regeling. Zo lees ik het tenminste. Daardoor wordt geregeld dat gepensioneerden die meer dan vijf jaar voor de AOW-leeftijd met pensioen gaan en die daardoor alsnog geconfronteerd kunnen worden met een onverwachte stijging van de AOW-leeftijd van drie maanden of meer, hun pensioen kunnen aanwenden ter opvulling van die gap. Dat vind ik gewoon te zeer in de toekomst kijken.

De heer Van Weyenberg (D66):

In aanvulling op de vraag van collega Snels het volgende. Het zou dus gaan om mensen die vijf jaar van tevoren met pensioen gaan. Het zou dus niet alleen kunnen gaan om het voorbeeld dat de staatssecretaris zojuist noemde, met een nieuw kabinet. Er is nu een wet met een koppeling aan de levensverwachting. Maar ook voor die groep zou dit amendement kunnen gaan gelden, wanneer er een koppeling plaatsvindt terwijl de mensen dat niet verwacht hadden.

Begrijp ik dat goed? Of vindt de staatssecretaris het niet gewenst omdat het een pad is dat ... We blijven proberen om uit te diepen wat dit amendement doet, voorzitter.

Staatssecretaris Klijnsma:

Tja. Maar goed, volgens mij heb ik helder verwoord wat ik ongewenst en gewenst vind. Er moet nu maar even gepuzzeld worden op het amendement. Als het zo in stemming wordt gebracht, moet ik het ontraden.

De voorzitter:

U hebt een oordeel gegeven, dat lijkt me duidelijk.

Staatssecretaris Klijnsma:

Dan kom ik bij het amendement-Omtzigt op stuk nr. 12. Dat betreft de informatieplicht voor pensioenuitvoerders wanneer zij een spreidingsperiode van langer dan vijf jaar toepassen. In zekere zin is hetgeen dit amendement beoogt in algemene zin al geregeld, maar het kan geen kwaad als de deelnemer uitdrukkelijk wordt gewezen op de potentiële gevolgen, negatief zowel als positief, van een langere spreidingsperiode. Dus ik laat dit amendement aan het oordeel van de Kamer.

Dan een ander amendement van de heer Omtzigt, dat op stuk nr. 13. Dit amendement gaat over het woordje "tevens". Daar lijkt echt een misverstand over te zijn ontstaan, wat ik ook snap. In de verzamelwet hadden we dat woordje geschrapt. De pensioensector maakte daar bezwaar tegen, want die maakte daaruit op dat daardoor de informatieverschaffing verplicht beperkt zou worden tot alleen het gebruik van de drie scenario's. De sector dacht dus dat uitvoerders niet langer het reglementair te bereiken pensioen aan deelnemers zouden mogen tonen, zoals dat nu gebeurt op het UPO. Dat is een misverstand, dat ik natuurlijk omwille van de sector heb willen wegnemen in een nota van wijziging. Maar laat ik helder zijn over wat ik precies beoog en laat ik dat voor de Handelingen nu ook goed zeggen. Deelnemers wil ik helder inzicht verschaffen in de risico's en de koopkracht van hun pensioen, door middel van drie scenario's. Tegelijkertijd moeten uitvoerders natuurlijk ook de nominale pensioenaanspraken kunnen tonen, zoals dat nu al gebeurt op het UPO. Zolang mijn bedoeling duidelijk is, laat ik graag aan het oordeel van de Kamer of het woord "tevens" al dan niet behulpzaam is. Maar volgens mij is het in de Handelingen nu in ieder geval glashelder dat het gaat om en-en.

De voorzitter:

U laat het oordeel dus aan de Kamer.

Mevrouw Lodders (VVD):

Ik ben in eerste termijn ook op dit punt ingegaan. In denk dat het goed is om bij dit soort wijzigingen, zeker in een verzamelwet, dan ook wel in de algemene toelichting in de memorie van toelichting op te nemen wat ermee beoogd werd. Want het is nu alleen in de artikelsgewijze toelichting opgenomen. Dat is misschien een goede leerschool voor de volgende keer.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ja. Hartelijk dank.

De voorzitter:

Het gaat om "tevens".

Staatssecretaris Klijnsma:

Ja, het woordje "tevens". Goed zo.

Dit waren de amendementen. Dan ga ik nu nog even de onderscheiden woordvoerders langs, voor zover zij vragen hebben gesteld die de verzamelwet regarderden.

Ik begin bij mevrouw Lodders. Zij vroeg wanneer de wijziging van de lagere regelgeving in verband met de derivaten en het algemeen pensioenfonds verwacht kan worden. Het is mijn bedoeling om de wijziging van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling nog dit jaar te realiseren. Ik zal de Kamer hiervan op de hoogte stellen. Dit heeft niet zozeer te maken met de verzamelwet, maar ik zeg het wel even.

De maximale spreidingstermijn bij variabele pensioenen wordt met dit wetsvoorstel verlengd tot tien jaar. De vraag van mevrouw Lodders was hoe verzekeraars hierover moeten communiceren en hoe deelnemers worden betrokken bij de keuze van de spreidingstermijn. De duur waarover financiële mee- en tegenvallers worden gespreid, is in het algemeen onderdeel van het contract met de verzekeraar. Een verlenging van de spreidingsduur zal daarom met de deelnemers moeten worden afgesproken. Als de deelnemer op pensioendatum naar een andere uitvoerder wil shoppen, als ik me zo mag uitdrukken, dan dient de pensioenuitvoerder de deelnemer te informeren over de voor hem relevante gevolgen en risico's. De duur van de spreidingsperiode komt in die gevolgen en risico's tot uitdrukking.

De vraag van de heer Van Kent ging over de fusie van de bedrijfstakpensioenfonds. Daar hebben we een wetsvoorstel voor in de pijplijn. Wanneer komt dat naar de Tweede Kamer? Naar verwachting gaat het wetsvoorstel voor het zomerreces naar de Raad van State voor advies. Na de zomer kan het aan de Kamer worden aangeboden.

De heer Van Kent (SP):

Ik had daarbij gevraagd of de inwerkingtredingstermijn van 1 januari dan ook haalbaar is.

Staatssecretaris Klijnsma:

Dit is natuurlijk een beetje vragen naar de bekende weg, want dat hangt zeer sterk af van de mate waarin ik of mijn opvolger met beide Kamers kan verkeren in het hele traject. Als beide Kamers zeggen dat dit heel snel moet kunnen — en volgens mij zit dat wel snor — dan zou 1 januari 2018 gehaald moeten kunnen worden.

De heer Van Rooijen merkte op dat ik schreef dat ik als staatssecretaris de rol van De Nederlandsche Bank bij een fusie of splitsing van pensioenfonds complex vind. Kunnen we bekijken of in het wetsvoorstel kan worden opgenomen hoe we die complexiteit kunnen tackelen op de

fuserende bedrijfstakpensioenfondsen? Ik overweeg inderdaad de rol van De Nederlandse Bank bij fusie of splitsing van pensioenfondsen te regelen in het wetsvoorstel. Ik zei net al dat dit wetsvoorstel binnenkort naar de Raad van State gaat.

De heer Van Weyenberg had een vraag over de openbaarheid van herstelplannen. Hij vroeg wat de rechten van de deelnemers zijn ten aanzien van die openbaarheid. Een pensioenfonds moet op zijn website voor de deelnemer informatie beschikbaar stellen over het herstelplan of het geactualiseerd herstelplan.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Ik heb geleerd dat bij pensioenen elk woordje nauw luistert. De minister zegt dat een pensioenfonds "informatie beschikbaar moet stellen". Mijn vraag was of je als deelnemer het recht hebt om het herstelplan zelf in te zien. Het gaat dus niet om een alinea waarin mooi wordt weergegeven wat het fonds wil. Je wilt zelf kunnen volgen wat er in het herstelplan zit en overigens ook hoe het staat met de uitvoering van dat herstelplan. Ik wil het dus graag één slag preciseren. Het antwoord mag in tweede termijn komen, want ik begrijp dat het precies is. Ik vind het mooi dat je recht hebt op informatie, maar ik wil graag weten of je gewoon het stuk kunt inzien. Daar lopen mensen nu tegenaan. Een mooie promotiealinea van het fonds om je in zijn herstelplan te laten geloven is één, maar soms wil je graag het herstelplan zelf kunnen beoordelen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:

Dit is inderdaad wel een finishing touch. Ik kom daar in tweede termijn even op terug. Ik zou ook graag van de heer Van Weyenberg horen van welke deelnemers hij heeft vernomen dat zij het herstelplan niet mogen inzien. Dat hoeft niet per se in tweede termijn; misschien kunnen we het op een andere manier doen. Als hij mij dat kan vertellen, kan ik ook echt met man en paard aan de slag, als ik me zo mag uitdrukken.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Dat is prima. Het zijn individuele voorbeelden die mij hebben bereikt. Ik kan zelf eventueel ook wel actie ondernemen in de richting van individuele fondsen en ik ben altijd bereid om voorbeelden te delen, maar ik ben vooral op zoek naar een antwoord op de vraag waar mensen aanspraak op kunnen maken. Ik dank de staatssecretaris voor het aanbod, maar ik vind het boven alles belangrijk om te weten waar je als deelnemer recht op hebt.

Staatssecretaris **Klijnsma**:

Ik ben toch voornemens om de Kamer voor het AO een brief te sturen, dus ik doe het even in die brief. Dat lijkt me het handigst.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Ik doe het mede zo omdat ik vind dat mensen niet afhankelijk moeten zijn van de bereidheid van bijvoorbeeld de staatssecretaris, hoezeer ik die ook waardeer, om via druk iets af te dwingen. Daarom vind ik het handig als mensen de wettelijke grondslag kennen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:

Ik zal het in de brief opnemen.

De heer Omtzigt heeft gevraagd of Nederland banktoezicht houdt op informatie over uitvoeringskosten en of er een sanctie rust op het niet publiceren. Kan ik dat navragen bij De Nederlandsche Bank? Ja, dat ga ik doen. Als ik spoedig antwoord heb, neem ik dat antwoord ook in die brief op.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Dat was het enige punt waarop ik eigenlijk een motie wilde indienen. Mijn vraag was iets specifiek. Ik wilde inderdaad weten of er een sanctie is, maar dat hoor ik nog wel. Dat snap ik. De specifieke vraag ging over het volgende. Er wordt op dit moment gepubliceerd over kosten en dat gaat bij pensioenfondsen over miljarden, maar wordt er ook juist en volledig gepubliceerd? Daarin hebben we geen inzage. Ik verzoek de staatssecretaris om aan DNB en AFM te vragen om daar eens naar te kijken en om een specifiek onderzoek te doen. Ik zie wel of het een apart rapport wordt of dat het in een andere rapportage wordt meegenomen. Maar is de publicatie voldoende en is de kwaliteit daarvan voldoende? Of blijven er kosten verborgen? Misschien kan de staatssecretaris ons over een maand of negen vertellen hoe het daarmee gesteld is. Voor de Handelingen: het gaat om miljarden aan kosten die pensioenfondsen maken. Soms zijn die heel noodzakelijk, want je hebt uitvoeringskosten, maar er zijn ook weleens twijfels. Ik vraag de staatssecretaris of zij DNB en AFM wil verzoeken om daarnaar onderzoek te doen.

Staatssecretaris **Klijnsma**:

Het antwoord daarop is ja. Zoals de heer Omtzigt zegt, hebben we dat dan natuurlijk niet onmiddellijk weer terug. Ook ik vind het van heel wezenlijk belang dat gegevens juist en volledig zijn. Als er kosten verborgen blijven, dan moet een deelnemer dat kunnen weten.

De heer **Omtzigt** (CDA):

Dank voor de toezegging. Dat betekent dus dat u het verzoek doorgeleid naar de toezichthouders en dat wij na ommekeer van het onderzoek horen wat zij daarvan vinden.

Staatssecretaris **Klijnsma**:

Ja.

De heer Van Weyenberg heeft een vraag gesteld over de diversiteit binnen pensioenfondsbesturen. Ik heb de Kamer daarover een brief gestuurd. Die staat op de agenda van het algemeen overleg, dus we komen volgende week daarop terug.

Datzelfde geldt voor het partnerpensioen. Ik heb Kamervragen beantwoord. Ik kan mij voorstellen dat de heer Omtzigt tijdens het AO het een en ander daarover gaat opmerken.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Ik neem aan dat de staatssecretaris mij bedoelde.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Sorry, de heer Van Weyenberg. Neem mij niet kwalijk.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het maakt niet uit. Ik stelde de vragen, omdat ik op zoek was naar wat meer actie dan in deze twee punten. Ik zeg dat ook maar even ter voorbereiding van het algemeen overleg, want ik dacht dat wij de antwoorden schriftelijk zouden krijgen. Het ene punt over de diversiteit had ik nog niet gezien; dat zal ik zo checken. Het gaat erom waartoe het gesprek met de pensioenfondsen heeft geleid. Ik heb dat vergeleken met Groundhog Day. Ik ga ervan uit dat ik daarover nog nadere informatie krijg voor het algemeen overleg. Ondanks de antwoorden op de schriftelijke vragen die ik had gesteld, heb ik de vragen niet voor niets opnieuw gesteld. Daaruit kunt u iets afleiden over mijn enthousiasme over de antwoorden.

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Goed. Even voor de finishing touch: ik heb de Kamer in april geïnformeerd over de acties die de Pensioenfederatie heeft ondernomen op het gebied van de diversiteit. Die brief staat nu op de agenda. Ik noem de handreiking, het organiseren van een themadag en het voorzien in best practices. Ik vind het net als de heer Van Weyenberg belangrijk dat de diversiteit binnen pensioenfondsbesturen een onderdeel vormt van de evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. We hebben er net over gesproken. De evaluatie, die in juli start, is bij de behandeling van de wet toegezegd en moet ook echt geschieden.

De heer Omtzigt heeft gevraagd wanneer de Kamer de evaluatie van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding kan verwachten. Ik kan u het heuglijke nieuws melden dat ik voornemens ben om de Kamer nog voor het algemeen overleg te informeren over de evaluatie. Ik zit er nu nog, toch? U krijgt een dezer dagen de tussenstand en voor het eind van het jaar de complete evaluatie inclusief een kabinetsstandpunt.

De heer De Jong heeft een vraag gesteld over de herkansing van de variabele uitkering. Eigenlijk hebben we het dan over de pensioenknip. Kan ik aangeven hoeveel mensen gebruik willen maken van die herkansing? Ik vraag dit na bij het Verbond van Verzekeraars. Tijdens het algemeen overleg volgende week zal ik u verder informeren wanneer deze gegevens beschikbaar zijn. Hiervoor moet echt een uitvraag bij verzekeraars plaatsvinden. Ik kan u dan vertellen wanneer die uitvraag beschikbaar is.

Er zijn nog aanvullende vragen gesteld die niet zozeer de verzamelwet behelzen.

De heer **Omtzigt** (CDA):
Ik heb een vraag gesteld over de waardeoverdracht bij de herkansing, namelijk welke verzekeraars gaan meewerken en waarom dat geen verplichting zal zijn. Als een verzekeraar niet meewerkt of heel rare tarieven gaat aanbieden, dan heb je echt meer aan een verplichting dan aan een bevoegdheid van een verzekeraar. Als de verzekeraar het niet aanbiedt, kun je je nergens op beroepen. Kunnen we dat voor maandag horen? Dan kunnen we er eventueel nog

een verplichting van maken. Waarom kiest de staatssecretaris zelf niet voor een verplichting?

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Dat hebben we ook bij de behandeling van het wetsvoorstel aan snee gehad. We hebben toen ook het shoprecht behandeld. Ik wil nog best even onze geheugens opfrissen als het gaat om de behandeling van het wetsvoorstel op dit punt. Dan kan de heer Omtzigt zelf bepalen of hij voor de stemming hier nog iets op wil verrichten.

De heer **Omtzigt** (CDA):
Graag, want het shoprecht zou ik helemaal mooi vinden. In het wetsvoorstel staat namelijk alleen de bevoegdheid, en dan ben je nog verplicht om bij je eigen verzekeraar te blijven. En als die heel slechte tarieven aanbiedt ... Dus als er nog een shoprecht bij hoort, zult u mij al gelukkig maken, maar de heer Van Weyenberg gaat helemaal polonaises houden!

De **voorzitter**:
Hij verlaat ook meteen de zaal om die polonaise te gaan uitvoeren, stel ik vast!

Staatssecretaris **Klijnsma**:
Een polonaise, en in een laken; het is toch wel een bijzonder debat vandaag! Maar even voor de helderheid, ik heb alleen gezegd dat we toen ook het fenomeen shoprecht hebben behandeld en dat we daar geen conclusies aan hebben verbonden.

Goed, voorzitter, ik denk dat ik aan het eind van mijn eerste termijn ben.

De **voorzitter**:
Heel goed. Ik kijk even of er behoefte is aan een tweede termijn. Dat is in ieder geval het geval bij de eerste spreker, mevrouw Ladders. Het woord is aan haar.

□

Mevrouw **Ladders** (VVD):
Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording hier en zeker ook voor de toegezegde brief, waarin zij op een aantal onderdelen met aanvullende informatie komt. Ik hoop dat we die ruimschoots voor het algemeen overleg Pensioenonderwerpen kunnen ontvangen. Een van de toezeggingen die zij gedaan heeft, is om te komen met een adequate oplossing voor de nettopensioenregeling en de Kamer voor het algemeen overleg Pensioenonderwerpen van 15 juni te informeren. Ik had samen met de heer Van Weyenberg een motie voorbereid. Gezien de toezegging, zal ik die niet indienen. De toezegging staat.

Ik heb een tweede motie voorbereid over de carve-out. Ik heb geen antwoord gehad op mijn vragen daarover. Dat gaat schriftelijk gebeuren, denk ik, maar ik ga de motie wel indienen. Desnoods houd ik haar aan.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het toepassen van een carve-out (splitsing van vermogen) kan leiden tot meer draagvlak van gepensioneerden en deelnemers, waarbij de carve-out voor beide groepen naar verwachting voordeel oplevert;

constaterende dat een carve-out op basis van de huidige Pensioenwet theoretisch mogelijk is, maar dat deze wet een praktische blokkade opwerpt voor een carve-out, met name door het bepaalde in artikel 58;

verzoekt de regering, De Nederlandsche Bank te vragen of hij de blokkade van de carve-out ervaart en hoe deze is op te heffen;

verzoekt de regering tevens, de Kamer hierover voor de zomer 2017 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ladders. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (34674).

Mevrouw Ladders (VVD):

Ik heb de punten die ik ingebracht heb in eerste termijn voldoende met de staatssecretaris weten te bespreken. Ik blijf het ontzettend jammer vinden dat er geen inhoudelijke argumenten zijn op basis waarvan er nu een wijziging wordt voorgesteld tot een verplichting tot het aanstellen van een raad van toezicht voor ondernemerspensioenfondsen, temeer omdat ik vind dat het aspect van de kosten onvoldoende belicht is. Dat is ten nadele van de gepensioneerden en de deelnemers, zeker in specifieke situaties. Ik heb daarover een amendement ingediend. We zullen bij de stemmingen zien hoe andere fracties daarover denken.

De heer Van Kent (SP):

Voorzitter. Velen van u zullen talloze mailtjes, brieven en telefoontjes hebben gekregen van mensen die te maken hebben met het 65-plusgat. Deze staatssecretaris heeft daarvoor ooit de OBR in het leven geroepen. In mijn eerste termijn heb ik daar veel tijd aan besteed. Ik heb het bedrag van 4 miljoen genoemd, dat daar in 2016 aan is uitgegeven, terwijl in 2014, bij de introductie van de regeling, werd verwacht dat er 83 miljoen aan zou worden uitgegeven. Iedereen die de moeite neemt om op de website te kijken, ziet dat het een soort afvalrace is. Bij iedere stap in de aanvraagprocedure valt weer een groot deel van de mensen af. De staatssecretaris is begrijpelijkerwijs niet ingegaan op de vragen die ik daarover heb gesteld, maar de brief van 2 juni spreekt wat dat betreft boekdelen. De staatssecretaris geeft daarin aan dat ze niks wil en niks kan. Omdat ik vind dat wij hiervoor heel snel een oplossing moeten bieden en dat het echt niet kan wachten, dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering om nog voor het zomerreces met voorstellen te komen om de overbruggingsregeling te verruimen, zodat meer mensen hier gebruik van kunnen maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Kent. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 16 (34674).

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Voorzitter. Ik neem aan dat collega Van Weyenberg met zijn opmerking over een laken niet bedoelde dat 50PLUS hier de lakens zou willen gaan uitdelen. Maar als hij dat bedoelde, dan verneem ik dat uiteraard volgaarne.

Ik dank de staatssecretaris voor haar antwoorden en haar reactie op de amendementen, speciaal op het amendement dat ikzelf heb ingediend. Ik heb de volgende motie voor dit debat.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat aanpassing van het bestuursmodel intern toezicht pensioenfondsen wenselijk is;

overwegende dat afronding van de in 2013 toegezegde evaluatie van de visitatiecommissies in lijn met de governancewet hiervoor wenselijk is;

roept de regering op tot spoedige afronding en publicatie van de evaluatie van de visitatiecommissies;

roept de regering voorts op, in liquidatie verkerende ondernemingspensioenfondsen en multiondernemingspensioenfondsen bij nieuwe regelgeving voor het intern toezicht op passende wijze te ontzien,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Rooijen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 17 (34674).

De heer Gijs van Dijk van de Partij van de Arbeid ziet af van zijn tweede termijn. Het woord is aan de heer Van Weyenberg, die weer terug is.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Het kwam in de timing heel goed uit.

Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. Over diversiteit was inderdaad al een antwoord opgenomen in de brief die ook andere dingen bevatte. Dat was mij ontgaan; ik vind het chic dat hier te zeggen. Die ga ik dus nog eens nader bestuderen. Ik hoop vooral dat wij af kunnen van het groundhogscenario; dat idee bekruipt mij daar continu bij.

Ik ben blij met de toezegging over nettopensioenen, maar ook naar een brief daarover die tot een doorbraak leidt, want aan intenties heeft het op dit onderdeel bij niemand ontbroken. Nu is het zaak om dat ook in te koppen.

Ik ben ook blij met de positieve grondhouding over de spijtoptantenregeling voor vervroegd gepensioneerden die niet gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid vóór 1 juli 2016. Daar sta ik positief tegenover, zeg ik ook tegen de indieners van het amendement. Ik moet wel bekennen dat de implicaties van het andere deel van het amendement mij nog steeds niet scherp zijn. Bij wetgeving hanteer ik wel de lijn dat ik mijn fractie altijd adviseer om tegen te stemmen als wij niet scherp krijgen wat het exact betekent, want daar vind ik dit een te belangrijk instrument voor.

Ik vond dat de heer Omtzigt een slimme suggestie had om rondom het bewaren van gegevens tijd te kopen. Maar als blijkt dat het gewoon echt niet kan, wat ik mij niet kan voorstellen, dan doen wij het vanzelfsprekend ook niet, maar ik zal mij daar met de heer Omtzigt over verstaan. Volgens mij zijn wij op weg naar een pragmatische oplossing daarvoor. En ik zie de heer Gijs van Dijk staan.

De heer **Gijs van Dijk** (PvdA):
Ik wilde even reageren op de vraag van de heer Van Weyenberg over het amendement. Wij komen nog terug met een duidelijke toelichting, die het duidelijke doel wellicht beter onderstreept, want wij hopen ook op de steun van D66.

De heer **Van Weyenberg** (D66):
Vol verwachting klopt mijn hart.

De **voorzitter**:
De heer Snels van GroenLinks ziet af van zijn tweede termijn. Het woord is aan de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (CDA):
Voorzitter. Ik dank u voor de spreektijd van 6 minuten en 40 seconden. Daarmee ga ik het royaal redden.

Ik wil allereerst de staatssecretaris hartelijk danken voor de heldere beantwoording. Ik feliciteer de heer Van Rooijen met de handige manier waarop hij heeft gepraat om bezoekers te krijgen bij het volgende algemeen overleg. Hij bood in de eerste termijn aan om een laken over zich heen te doen en nu wil hij de lakens uitdelen. Daar zie ik een licht verschil tussen, maar ik snap het verschil wel. Als je iets

zegt, dan moet je erop terug kunnen komen. De heer Van Weyenberg was net even weg toen dat werd ingetrokken; dat was heel bijzonder. Ik ben ook even weggeweest, waarvoor ik mij verontschuldigd. Dat heeft ermee te maken dat ik deelnam aan de hoorzitting over de brexit, die ik als rapporteur mede heb georganiseerd. Ik ren dus een beetje heen en weer tussen twee overleggen.

Ik dank de staatssecretaris nogmaals voor de heldere antwoorden. Ik ben vooral blij dat zij op het eerste punt tegen de heer Van Rooijen zei dat DNB de bevoegdheid krijgt om instemming te verlenen bij fusies en splitsingen. Dat staat natuurlijk nog niet in dit wetsvoorstel. Ik snap dat dat niet binnen twee dagen kan.

Ik ga het amendement op stuk nr. 13 en het woordje "tevens" nog even goed bekijken. Ik heb de uitleg gehoord en die staat in de Handelingen, dus daarmee kan ik een heel eind leven. Het was mij inderdaad niet geheel helder. Mevrouw Lodders fluisterde mij toe dat het ook voor haar niet helemaal duidelijk was in de memorie van toelichting.

Ik heb een iets ander punt inzake het amendement over de informatieplicht dan dat ik net aan de interruptiemicrofoon zei. Dit wetsvoorstel, net als alle andere wetsvoorstellen die in de afgelopen jaren in de Kamer werden behandeld, heeft als allerlaatste artikel dat verschillende artikelen op verschillende momenten per KB in werking treden. Vroeger, in de goede oude tijd, trad een wetsvoorstel nog in zijn geheel in werking. Vanwege dat laatste artikel — ik heb mij hierover verstaan met de wetgevingsjuristen van SZW — is het niet noodzakelijk om mijn amendement aan te passen. Indien het onmogelijk is — in lijn met wat de heer Van Weyenberg heeft gesteld — hoeft men dat artikel niet in werking te laten treden. Ik hoop wel dat er dan een bericht aan de Kamer wordt gestuurd waarin staat waarom dat niet noodzakelijk zou zijn, maar de regering kan ervoor kiezen om een artikel niet in werking te laten treden. Er is onder wetgevingsjuristen overigens een lange discussie over de vraag of dat wel helemaal zuiver is, meer hier kan daar best gebruik van worden gemaakt als het echt niet kan of als er een jaar moet worden gewacht omdat zich ergens een groot ICT-probleem voordoet.

Ik ben tot slot heel blij met de royale toezegging om goed onderzoek te doen naar de rapportage van alle kosten die een pensioenfonds maakt, zowel de beheerskosten als de uitvoeringskosten, en naar de vraag of die volledig zijn en een juist beeld geven. Dat is in deze sector heel belangrijk. Daarover is veel discussie. Het is goed als de toezichhouders dat bekijken, in plaats van daarover met zijn allen een politieke discussie te voeren. Ik zie ernaar uit om het resultaat daarvan binnen een maand of negen — dat is wat ik ongeveer had gezegd — te ontvangen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. De heer De Jong ziet af van zijn spreektijd, waardoor we aan het einde zijn gekomen van de tweede termijn van de Kamer. Kan de staatssecretaris nu reeds antwoorden? Dat is het geval. Het woord is aan haar.

Staatssecretaris Klijnsma:

Voorzitter. Ik ga, met uw welnemen, de woordvoerders langs die nog een inbreng hebben geleverd in de tweede termijn.

Mevrouw Ladders deed de aftrap. Zij zei — de heer Van Weyenberg zei dat ook — dat ze volgende week een oplossing tegemoetziet voor de nettopensioenregeling. Daarover moeten we in ons algemeen overleg ordentelijk doorspreken. Dat is helemaal prima.

Mevrouw Ladders heeft een motie ingediend over de carve-out, als ik het zo mag uitdrukken. Ik denk dat het goed is om hier te beklemtonen dat de carve-out een relatief nieuw fenomeen is. Op ambtelijk niveau is er contact geweest met De Nederlandsche Bank. Daaruit blijkt dat de carve-out als idee nog behoorlijk onvoldragen is. Daarnaast wordt de invulling ervan in de praktijk op verschillende manieren bekeken. De mogelijkheid van een carve-out, een collectieve waardeoverdracht voor uitsluitend gepensioneerden of een andere deelverzameling van een deelnemersbestand, betreft nieuw beleid, in welke vorm dan ook. Als demissionair staatssecretaris kan ik deze motie dus geenszins omhelzen. Het volgende kabinet moet hierin stappen zetten.

Mevrouw Ladders (VVD):

Het is geen nieuw beleid, want het staat gewoon in de Pensioenwet. Waar de staatssecretaris dat vandaan haalt, weet ik niet en begrijp ik eerlijk gezegd ook niet. De motie verzoekt de regering om informatie bij DNB te vragen en de Kamer daarover te berichten. Dat lijkt me een heel fatsoenlijk verzoek.

Staatssecretaris Klijnsma:

In de motie wordt de regering verzocht om advies te vragen aan De Nederlandse Bank of zij de blokkade van de carve-out ervaren en hoe deze is op te heffen, en dan ook nog de Kamer hierover voor de zomer te informeren. Dat vind ik wel erg enthousiast.

De voorzitter:

Dat lijkt me duidelijk, mevrouw Ladders.

Mevrouw Ladders (VVD):

Ik krijg ingefluisterd dat "voor de zomer" betekent: voor 21 juni. Dat is overigens mijn verjaardag. Misschien zag ik het als een aardig presentje. Als de tijd een probleem is, dan is het ook goed als de Kamer daarover ergens gedurende de zomer, tijdens het zomerreces, wordt geïnformeerd. Mij gaat het erom dat de informatie bij DNB wordt gevraagd. Op het moment dat zij een blokkade ervaren, hoor ik graag of zij daar een oplossing voor zien. Als zij geen blokkade ervaren, lezen we dat ook in de informatie. Het is dus echt een informatieverzoek. Als de staatssecretaris mijn motie op die manier wil invullen, zou dat heel fijn zijn.

De voorzitter:

Helder.

Staatssecretaris Klijnsma:

Ik wil de Kamer natuurlijk geenszins informatie ontzeggen. Ik stel het volgende voor. Ik ga de Kamer voor volgende week toch een brief schrijven. Als ik de motie zo mag interpreteren dat ik in die brief ook het antwoord op de vraag opneem of DNB inderdaad die informatie kan geven en, zo ja, op welke termijn hij dat kan doen, kan ik deze motie oordeel Kamer laten. Misschien is de motie dan helemaal niet meer nodig, want volgens mij is het heel helder dat ik DNB vraag naar het "of, en zo ja, wanneer".

Mevrouw Ladders deed ook nog een verzuchting. Ze zei het zo jammer te vinden dat ik geen inhoudelijke argumenten geef waarom die raden van toezicht bij die ondernemingspensioenfondsen per se nu nodig zouden zijn. Ik heb dat wel degelijk beargumenteerd. Ten eerste vind ik een raad van toezicht een steviger toezichtsinstrument dan een visitatiecommissie. Ten tweede heb ik de Eerste Kamer beloofd om na drie jaar te bekijken of we die raden van toezicht zouden gaan invoeren. Dat doe ik nu dus ook. Ten derde zijn de kosten van de raden van toezicht niet bepaald buitensporig. Ik heb begrepen dat die om en nabij de €27.000 bedragen. In de context van hetgeen een pensioenfonds onder zijn hoede heeft, vind ik dat, netjes gezegd, behapbaar. Er zijn dus wel degelijk argumenten om toch door te stappen en nu raden van toezicht te installeren, ook omdat er nu wel degelijk adequate leden voor raden van toezicht te rekruteren zijn; dat was destijds namelijk het punt van aandacht.

Dan kom ik bij de heer Van Kent, die nog een keer het 65-plusgat heeft neergezet. Dat heeft hij ook in zijn eerste termijn gedaan. Ik ben helder geweest in mijn brief over de OBR en over het feit dat ik de OBR niet ga aanpassen, omdat zij nu voldoet voor mensen die tot aan twee keer minimumloon met dat gat te maken hebben. Ik heb natuurlijk ook de motie van de heer Van Kent over dit punt op stuk nr. 16 gelezen. Het zal hem dus niet verbazen dat ik die motie ontraad. Het is netjes om daar het volgende aan toe te voegen. Als we iets zouden willen doen aan de verruiming van de OBR, dan denk ik dat een heel groot deel van de Kamer dat als nieuw beleid zou zien.

Dan kom ik bij de heer Van Rooijen, die de motie op stuk nr. 17 heeft ingediend. Die motie heeft de strekking van zijn amendement, althans van een aantal onderdelen van zijn amendement. In deze motie wordt de regering namelijk opgeroepen om in liquidatie verkerende ondernemingspensioenfondsen en multi-ondernemingspensioenfondsen — het zijn er overigens twee die meer dan 1 miljard beheren — bij nieuwe regelgeving voor het intern toezicht op passende wijze te ontzien. Ik denk dat we toch recht in de leer moeten blijven. Als we een raad van toezicht bij ondernemingspensioenfondsen implementeren, dan moet dat ook gelden voor deze. Ik vind dat we al ontzien, want pensioenfondsen met minder dan 1 miljard leggen we niet meteen deze verplichting op. Ik ontraad deze motie dus. De regering wordt daarin ook opgeroepen tot spoedige afronding en publicatie van de evaluatie van de visitatiecommissies. Ik heb net gezegd dat we het netjes doen zoals afgesproken bij de behandeling van het wetsvoorstel. We zullen er op 1 juli mee beginnen, want dan is de wet drie jaar van kracht. Dan kan de Kamer in 2018 de evaluatie tegemoetzien. Op dat punt is deze motie dus overbodig, denk ik. Korthedshalve zeg ik: ik ontraad de motie.

De heer Van Weyenberg heeft niet echt meer vragen gesteld.

De heer Omtzigt, die in de wandelgang staat, heeft gezegd: als het amendement over de informatieplicht wordt aangenomen, dan maakt het deel uit van de wet, die je dan bij Koninklijk Besluit in werking kunt laten treden. Dit is op zichzelf een waarheid als een koe. Dit gezegd hebbend, met deze gedachtegang en indachtig hetgeen we in eerste termijn met elkaar hebben gewisseld, zou ik het oordeel over dit amendement aan de Kamer kunnen laten. Last but not least: een rapportage over alle kosten heb ik toegezegd.

Ik denk dat ik hiermee alle vragen van de Kamer heb beantwoord.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Dank u wel. Wij krijgen nog een mooie brief van u met veel informatie. Morgen is er een dertigledendebat over de rekenrente en volgende week een AO over pensioenonderwerpen. Dinsdag stemmen we over dit wetsvoorstel, de amendementen en de moties. Ik dank de staatssecretaris voor haar aanwezigheid vandaag.